

DIPLOMAMUNKA

**Puskás Annamária
2023**

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar
Államtudományi és Nemzetközi Tanszék

**Küldképviseltek szerepe Magyarország külgazdasági
kapcsolatának alakításában**

Konzulens: dr. Zachar Péter Krisztián

Szakfelelős:

Dr. Kis Norbert

Készítette:

Puskás Annamária

Budapest

2023.

Tartalomjegyzék:

1. Bevezető	1-3
1.1. Szakirodalom	4
1.2. Módszertan	5
1.3. Fogalmak	5-6
2. A diplomácia kialakulása	6-8
2.1. A diplomáciáról röviden	8
2.2. Az ókori görögöknél kialakult diplomácia	9
2.3. Az ókori rómaiaknál kialakult diplomácia	9
2.4. Az újkori diplomácia	10
3. A jelenkor diplomáciája	11
3.1. Diplomáciai képviseltek létesítése a magyar jogban	12
3.2. A diplomáciai képviselő résztvevői, feladatkörei és funkciója	13
3.3. Érdekvédelem, konzuli védelem és tárgyalási funkció	14
3.4. Tájékoztató, hírszerzési és kapcsolatépítési funkció	14-16
3.5. Konzul feladata	18
4. Külsőviseltek szerepe a külgazdaságra	19
4.1. Külgazdaság átalakulása a XX. században	19-28
4.2. Külgazdasági stratégia	28-29
5. Kulturális diplomácia és országimázs hatása a külgazdaság alakulására	30
5.1. Kulturális diplomácia és a magyar kultúrdiplomácia kialakulása	30-33
5.2. Kulturális diplomácia napjainkban	33-35
5.3. Soft power	35-37
5.4. Country Branding	37-41
6. Esettanulmány a Szerb Intézetnél	41-45
7. Konklúzió	45-46

1. Bevezető

Az érdeklődésem a külképviseletek és a diplomácia irányába a Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi Karának kormányzás és vezetés szakirányán folytatott tanulmányaim idején fordult. A munkámat a rendőrség kötelékében végzem, elsősorban kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, emberkereskedelem és prostitúciós tevékenységekkel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában. Ezen típusú bűncselekmények ellen vívott küzdelmet nem lehet csak Magyarország határain belül megvívni. Tipikusan olyan bűncselekmények, melyek határokon átívelnek, így az eredményes nyomozás tekintetében is határokon átívelő kapcsolatokkal lehet sikeres eredményeket elérni. Meggyőződéssel hiszem, hogy a bűncselekmények megakadályozásában és az eljárások sikeres lefolytatásában kulcsszerepet játszik a jószomszédi viszony és a bűnüldöző szervek közötti jó kapcsolat, melyhez elengedhetetlen a személyes kapcsolatok kialakítása, akár csak a diplomáciában. A diplomáciai készségek és a nemzetközi térben való jártasság elsajátítása, bármilyen meglepő egy rendőr számára is hasznos ismeret. Mindezen együttes okok játszottak szerepet abban, hogy a külképviseletekkel és a diplomácia területével jobban megismerkedjek. Országunk gazdasági ereje, jól teljesítő képessége és a stabil, biztonságos gazdasága a bűncselekmények alakulását is befolyásolja. Meglátásom szerint egy – egy gazdasági kapcsolat megszületésében szerepet játszhat az ország külföldiek általi megítélése, az ország gazdasági teljesítménye, a befektetők számára biztosított környezet, az infrastruktúra, munkaerő viszonyok, de azt gondolom hatással van az is, hogy mennyire van az ország propagálva a tekintetben, hogy milyen értékeink vannak, milyen kulturális, tudományos kincsekkel rendelkezünk. Ha sikerül az országról jó és megnyerő képet mutatni, az biztosan hozzájárul ahhoz, hogy a gazdasági szereplők is szívesebben választják partnernek az országot.

Szakterdolgozatom elkészítésének az a célja, hogy a szakdiplomácia ágazatait mutassam be részletesen, kiemelve azokat a szakágakat, melyekkel a külgazdasági szereplőket lehet aktívabbá és érdeklődőbbé tenni, bemutassam mennyire fontos szerepet játszanak az ország sorsának alakulásában. A bemutatást a diplomácia történeti háttérével, illetve annak fontos és meghatározó részeivel kezdem, majd a diplomácia egészére kiterjedően a legfontosabb feladatköröket írom le.

Dolgozatomban kitérek arra, hogy a szakdiplomácia milyen hatással tud lenni a közgazdaságunk alakulásában, illetve a kulturális diplomácia az országimázssal karöltve milyen jelentőséggel bírhat. Végül, de nem utolsó sorban a Szerb Intézetnél végzett esettanulmányt mutatnám be, rámutatva, hogy a szomszédos országaink közül Szerbia jelentős stratégiai partnerünk lehetne.

1.1 Szakirodalom

Az irodalmi bevezető célja, hogy áttekintést nyújtson a diplomácia és nemzetközi kapcsolatok történetéről és jogi kereteiről. A téma széles körű kutatást igényel, és több tudományt is magába foglal, mint például a történelem, politológia és jogi terület is foglalkozik vele. Az egyik korai forrás az ókori görög és Róma diplomáciájának vizsgálata, melyet Kincses László és Takács László ismertetett részletesen könyvében. A nemzetközi jog szabályozza a nemzetek közötti kapcsolatokat és a jogi kereteket Kende Tamás és társszerzői által írt könyv mutatja be. A diplomácia történetét a modern korban is vizsgálják, ahogy azt Diósszegi István könyve is szemlélteti. A diplomatikus kapcsolatok ma is fontos szerepet játszanak a nemzetek közötti kommunikációban és az Új Diplomáciai Lexikon egy fontos kézikönyv a témában. A diplomáciai kapcsolatok kereteit az 1965-ös törvényerejű jogi rendelet rögzíti, mely az egyik legfontosabb jogszabály ezen a területen. Összességében, a diplomácia és nemzetközi kapcsolatok története és jogi keretei fontos területet jelentenek a világpolitika színpadán, és több tudományág is kiemelkedően foglalkozik vele.

Pritz Pál és társszerzői Magyarország helyéről és szerepéről írnak a 20. századi Európában. A tanulmány az 1900-as évek elejétől egészen a szovjet blokk összeomlásáig vizsgálja a magyarországi politikai és gazdasági folyamatokat, illetve a külföldi kapcsolatokat. Az írás azt mutatja be, hogy a két világháború közötti időszakban Magyarország azon kevés országok egyike volt, ami dinamikus gazdasági fejlődést ért el, és egy ideig a régió vezető gazdasági hatalma volt. Azonban a második világháború után a politikai és gazdasági változások megváltoztatták az ország helyzetét, és Magyarország a keleti blokk egyik periférikus országává vált.

Kádár Béla a 90-es évek magyar gazdaságdiplomáciájával foglalkozik. Az írás a magyar külkereskedelem fejlődését és az ország gazdasági kapcsolatainak bővítését tárgyalja az 1990-es évektől egészen a 2000-es évek elejéig. A tanulmány rámutat arra, hogy a gazdaságdiplomácia és a külföldi beruházások támogatása Magyarországot a nyugati gazdaságokhoz való közeledésben valamint rámutat arra, hogy a külföldi befektetők

hozzájárulnak az ország gazdasági növekedéséhez és modernizációjához. Ezt az utat vizsgálja Tőkés László. A tanulmány a külföldi közvetlen befektetések (FDI) hatását vizsgálja a magyar gazdaságra az elmúlt évtizedekben, és arra keresi a választ, hogy az egyes küldő országok befektetései milyen hatással vannak a magyar gazdaságra.

Hankis János szerint a kultúrdiplomácia a külpolitika lényeges eleme. Azzal érvel, hogy egy ország kultúrája a legértékesebb kincs, és hogy a kulturális csere segíthet a kölcsönös megértés megteremtésében, elősegítheti a nemzetek közötti pozitív kapcsolatokat. A kulturális diplomácia segíthet egy ország imázsának külföldön történő népszerűsítésében, puha „soft power” hatalmának növelésében, valamint gazdasági és politikai együttműködési lehetőségek megteremtésében. A kulturális intézmények, így a múzeumok, könyvtárak, egyetemek kulturális diplomácia előmozdításában betöltött szerepét is tárgyalja. Azt javasolja, hogy ezek az intézmények „kulturális nagykövetként” szolgáljanak, és elősegítsék egy ország kultúrájának bemutatását a világnak.

Hankis János „A kultúrdiplomácia alapvetése” alpmű a kulturális diplomácia nemzetközi kapcsolatokban betöltött fontosságáról. A könyv ötletei és meglátásai ma is aktuálisak, mivel a kulturális diplomácia továbbra is kritikus eszköz a nemzetek közötti kölcsönös megértés és együttműködés elősegítésében.

1.2.Módszertan

Dolgozatom készítése során két diszciplínára hagyatkozom, a társadalomtudományokra és a politikaelméletre sorolható globális kapcsolatokra. A szakirodalom feldolgozása mellett interjú készítésével foglalkozom. Úgy gondolom, hogy a témám kevesebb számszerűsíthető adatokkal dolgozható fel, ezért munkám során inkább kvalitatív és nem kvantitatív elemzést alkalmazok. Stratégiák és tervek értékelésére és elemzésére fókuszálok. A kvantitatív elemzéshez szükséges adatokat először a KSH adatbázisából gyűjtöttem. Az országimázs tekintetében pedig kommunikációs platformok és a média területéről gyűjtöttem adatokat.

1.3. Fogalmak

Nyilvános diplomácia¹: a külpolitikák kialakítása és megvalósítása érdekében más országok állampolgáraival való kommunikáció, a külföldi közvélemény befolyásolása és meggyőzése; aktív, nyilvános formálása. A nyilvános diplomácia kiegészíti a hagyományos

¹ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve, Kairosz Kiadó, Budapest, 2021 Első kötet

kormányközi interakciókat, azoknak társadalmi bázist, támogatást igyekszik teremteni. A nyilvános diplomácia is a hagyományos diplomáciai célokat szolgálja, a külföldi közvélemény bizonyos gondosan kiválasztott célcsoportjának befolyásolása által. A nyilvános diplomácia feladatát rendszerint a kölcsönös megértés elősegítésében, majd annak megerősítésében jelölik meg, egyéni és intézményi együttműködés által, főként kulturális kapcsolatok segítségével”

Kulturális diplomácia²: kulturális diplomácia célja a nemzeti kultúra külföldi terjesztése és az egyetemes kultúra értékeinek hazai megismertetése, azaz a kulturális csere számára a legelőnyösebb feltételek biztosítása, beleértve az oktatási, tudományos és művészeti kapcsolatok ápolását

Külképviseltek³, vagyis az országok külföldi nagykövetségei és konzulátusai fontos szerepet játszanak a külgazdaságban. A külképviseltek feladata az ország érdekeinek képviselése, védelme és előmozdítása a külföldön. A külpolitika kétpilléres struktúrában valósul meg: központi kormányzat és a külképviseltek és a konzuli szolgálat. A magyar állam képviselőjét ellátó külképviseltek feladatait és a feladatellátás kereteit törvények, jogszabályok (többek között: a 2016. évi LXXIII. törvény a külképviseltekről és a tartós külszolgálatról, valamint 223/2017. (VIII. 11.) Korm. rendelet a külképviseltek gazdálkodásának részletes szabályairól) határozzák meg, melyekhez kapcsolódóan a Külgazdasági és Külügyminisztérium belső utasításokkal szabályozza az külképviseltek ügymeneteit és kapcsolódásukat a Minisztérium működéséhez, továbbá a kiküldöttek munkavégzésének szabályait, a rendelkezésükre álló költségvetési források felhasználásának rendjét.

2. A diplomácia kialakulása

2.1 A diplomáciáról röviden

A diplomáciának az első és legfontosabb feladata a konfliktusok megelőzése, illetve a vitás felek között a nézeteltérés diplomáciai kapcsolatok révén történő békés rendezése. Természetesen a megoldandó konfliktusos helyzetek feloldása mellett az együttműködés

² Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve, Kairosz Kiadó, Budapest, 2021
Második kötet

³ 2016. évi LXXIII. tv a külképviseltekről és a tartós külszolgálatról Online:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1600073.tv>

előmozdítása is a diplomáciai feladatok közé sorolandó. Az évszázadok során a képzett emberek e két terület kezelésére egyezményes eljárásokat dolgoztak ki és alkalmaztak. Természetesen minden állam a számára előnyös rend kiépítésére törekszik, de a másik fél terveit és akaratát is figyelembe kell venni. Érdeemes tehát a hatalmi faktorokat összevetni, és olyan nemzetközi rendet kialakítani, amely senkinek sem túl jó, de amelyet minden fél el tud fogadni. Az emberi jellemzők, a választás szabadsága jelentős elemek a tárgyalási folyamatban és a nézetek közelítésében. A diplomáciai képviseletben és munkamenetekben elsődleges szempont, hogy kik képviselik a saját államukat egy másik ország területén. Mióta diplomácia létezik, nagy figyelmet fordítottak erre, a követek és küldöttek személyének kiválasztására. A beszédkészség, a tárgyalási és rábírási képességek alapvető szempontok, és természetesen a jó diplomatának képesnek kell lennie arra, hogy méltó módon képviselje saját hazáját. A diplomácia az államok tevékenysége, külpolitikájuk békés irányítása érdekében. Az az intézmény is, amelyen magában foglalja az államfőt, a kormányfőt, a külügyminisztert, a Külügyminisztériumot és a diplomáciai szolgálatot annak különböző külföldi ágaiban, azaz az állandó diplomáciai és konzuli képviseletekben, a különleges missziókban és a nemzetközi szervezeteknél működő állandó képviseletekben.⁴

A külpolitika és a nemzetközi jog elválaszthatatlan a diplomáciától, annak a része. A külpolitika megvalósításában elsősorban a kormány és a külügyminisztérium játszik döntő szerepet. A külpolitika megnyilvánulása a külügyi igazgatáson és az annak irányítása alatt álló diplomáciai szolgálaton keresztül létezik. A diplomaták a világ bármely pontján könnyedén tudnak kommunikálni egymással, betarthatják a formalitásokat, a protokollt és baráti kapcsolatokat tarthatnak fenn még akkor is, ha ellentétes véleményt képviselnek. Meglehet a diplomácia ott kezdődött, hogy az emberek rájöttek kifizetődőbb a másik fél üzenetét meghallgatni, mint a követet ignorálni, mielőtt az üzenet célba érne. A régi korokba visszatekintve megállapítható, hogy a rómaiak és az ókori görögök tették a legnagyobb hatást a világban e témában.

A nemzetközi közjogban időben visszatekintve sok esetben láthattuk, hogy az államok közötti kapcsolatok formálásában kezdettől fogva szerepet játszottak az uralkodók, vezetők követei, akik szállították az üzeneteket, valamint szükség szerint megírták a szerződéseket.

⁴ Kincses László: Diplomáciatörténet HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005

2.2. Az ókori görögöknél kialakul diplomácia

A görögöknél az első olyan jogforma, mely a diplomáciához kapcsolható a vendégjog, ennek mentén formálódott ki a konzul melynek görög neve a proxenosz⁵. A proxenosznak az volt a legfontosabb feladata, hogy őrizze a városállamához tartozó polgárok érdekeit egy másik országban vagy tartományban. Annak érdekében, hogy feladatait maradéktalanul el tudja látni a kezdeti időktől fogva előjogokat biztosítottak számára, mint például a hajózási, kereskedelmi, bíraskodási vagy más a címéhez tartozó jogokat. Vagyona és személye sérthetetlen volt, amit asylum-nak⁶ hívtak. Fontos megemlíteni, hogy az ókor idejében a proxenosz útján diplomáciai tárgyalásokat is folytattak, így elmondható, hogy többlet feladatokat és jogokat kaptak a mai konzuli tevékenységekhez képest. Mediátori és tárgyaló szerepeket töltötték be a saját és egy másik városállam között. A különböző városállamok székhelyeiken állomásozó követei kezdetben egyenrangúak voltak. A hírnök feladatait a küldő állama határozta meg számára, és a fogadó állam a feladatok megismerését követően a népgyűlésen azonnal meg is tárgyalták. A küldött elsődleges feladata a szerződések megkötése volt. Az ókorban a szerződéseknek gyakran misztikus erőt tulajdonítottak és esküt is tettek a szerződés megpecsételésére és kitértek a szerződés szegőkre is. Amennyiben azt tapasztalták, hogy valaki az eskü ellenére mégis megszegte a szerződésben rögzítetteket, akkor egy bizottság döntött a további sorsukról. Ebben az időszakban a küldöttek nemcsak béke és háborúügyekben jártak közben, hanem másféle ügyekben is intézkedtek, például szemrevételezték az adott állam politikai életét, a kormányzat irányvonalait, más országok hasonló követeinek üzeneteit és megfigyelték az adott állam katonai erejét is. Az ókori görögöknél alakultak ki a nemzetközi tárgyalások protokolljai, szabályai. Például a küldött nem szakíthatja félbe a másik fél beszédét, az ellenséges ország követeivel is tisztelettel kell bánni, valamint az érzelmek kimutatása sem volt helyén való. Döntöttek arról, hogy mit tartanak általánosságban durva magatartásnak, ilyen például az, hogy hivatalos hadüzenet nélkül nem lehetett támadást indítani. Az ókori görögök szabályzásai kitértek a hadüzenet

⁵ Sziebig Orsolya Johanna: A diplomáciai és konzuli kapcsolatok jogának fejlődése és alapintézményei. Online tananyag, Szegedi Tudományegyetem. Online: [https://eta.bibl.u-szeged.hu/1431/1/EFOP AP6 DKKJ Alapint%C3%A9zm%C3%A9nyek tananyag_ojsziebig_2018.pdf](https://eta.bibl.u-szeged.hu/1431/1/EFOP_AP6_DKKJ_Alapint%C3%A9zm%C3%A9nyek_tananyag_ojsziebig_2018.pdf)

⁶ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve 1. kötet 16

és a békekötés intézményére, a szerződések sérthetetlenségére, gyakorlatban alkalmazták a választott bíraskodást és használták a követi intézményt. Összességében, az ókori görögök szabályai kidolgozottak voltak, és volt olyan szabályrendszere, például a tengeri kereskedelemre vonatkozóan, melyeket később az ókori Róma és birodalma is alkalmazott.

2.3. Az ókori rómaiaknál kialakult diplomácia

A legkorábbi időktől kezdve már az ókori Rómában is ismerték a "ius hospitii"-t⁷, a vendéglátás jogát. Míg az ókori Görögországban minden kiemelt ügy a népgyűlés elé került, addig az ókori Rómában csak a háború és a béke ügyei, valamint a nemzetközi ügyek tartoztak a szenátus hatáskörébe. A törvény és a szokások védelme alatt állt a küldött, akit legátusnak⁸ neveztek. Fő tevékenységi körébe tartozott a hadüzenet, és a békekötés, a szerződések megkötése, vagy akár a konfliktusok rendezése és a közvetítés. Megbízatásának befejezésekor referált a szenátusnak az elért eredményekről. A szenátus volt, aki fogadta a külföldi államok küldötteit, de a protokoll aszerint változott, hogy ellenséges vagy barátságos követekről volt szó. Egy szembenálló területről érkező küldött nem léphetett be automatikusan a városba, hanem egy külön épületben szállásolták el, majd a szenátus döntötte el, hogy a követ fogadható-e vagy sem. Ha beengedték, akkor a "Bellona istennő" templomában fogadták, ha viszont nem, akkor azonnal el kellett hagynia a birodalmat. A baráti ország küldöttjével figyelmesen bántak, a szenátus mellett helyezték el, és ajándékokat vagy akár egy szobrot is kapott. Természetesen a követek is hatalmas ajándékokkal érkeztek. A hatalmi politika és a diplomácia nagy szerepet játszott a Római Birodalom fejlődésében. A köztársaság intézményeit felváltották a bürokratikus császári kancelláriák, így az államigazgatás a császár kezébe került, beosztott tisztviselőin keresztül. A követeket csak a császár nevezhette ki, és csak neki voltak felelősek, miközben védelmük és integritásuk megmaradt. Erre az időszakra tehető a diplomáciai szónoklás szabályainak kialakulása, nagyrészt azért, mert ekkor alapították az első szónoki és jogi iskolákat. A rómaiak csak addig tekintették magukat a szerződéshez kötve, amíg az az ő érdekeiket szolgálta.

Nemzetközi jogukat "ius gentium"-nak⁹ nevezték, amely a belső jogrendszerük része volt, és amelyet a "praetor peregrinus"¹⁰ hozott létre a külföldiek és a rómaiak közötti

⁷ Kincses, 2005.38-48.

⁸ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve 1. kötet

⁹ Takács László: A római diplomácia Akadémiai Kiadó, 2017 Online: [A római diplomácia - Takács László - MeRSZ](#)

¹⁰ Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnevend Pál, Valki László: Nemzetközi jog, Wolters Kluwer Hungari Kft. 2017 Online: [Nemzetközi jog - Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnevend Pál, Valki László \(szerk.\) - MeRSZ](#)

jogviszonyokban. A későbbiekben a kapcsolatok szempontjából egyre fontosabbá vált az állandó missziók létrehozása, amelyek közül az első általában az itáliai városállamokhoz kapcsolódott.

2.4. Az újkori diplomácia

A modern kor egyik nemzetközi jogtudósa "Grotius"¹¹, akinek tulajdonítják az extraterritorialitás elméletének kidolgozását, amelyet a diplomáciai kiváltságok és mentességek indoklására használtak. A modern diplomácia fejlődésének legnagyobb hatású dokumentumát alig néhány nappal Napóleon waterlooi veresége előtt írta. A bécsi kongresszuson írták alá a 121 cikkelyből és 17 mellékletből álló záróokmányt. Mellette egy, a témám szempontjából releváns dokumentum, a „Állásfoglalás a diplomáciai képviselők rangjáról.”¹² címmel. - amely kimondta a diplomáciai képviseletek vezetőinek rangját. Természetesen a legfontosabb poszt a nagykövet, a pápai legátus és a nuncius személye volt, ezt követte a követ és végül az ügyvivő. Ez a rendszer egészen a huszadik század közepéig érvényben maradt. Az első világháború vége felé új lendületet kapott a diplomácia fejlődése. Az elhúzódó világháború és a központi hatalmak bukása teljesen új helyzetet teremtett a nemzetközi politikában és így a diplomácia fejlődésében is. A tevékeny külpolitikát folytató tudó hatalmak száma csökkent. A legyőzött Németország nem volt sokkal fontosabb a diplomáciai életben, mint például Svájc vagy Portugália. A világpolitikában a legyőzött országok közvetlen közelében egyfajta vákuum keletkezett, amelynek betöltésére különböző erőket mozgósítottak. Az 1961-es bécsi szerződés¹³ új diplomáciai kapcsolatokról rendelkezik, és a mai napig érvényben van. A szerződés alapvetően az államok egymás iránti diplomáciai képviseletére vonatkozó jogszabályokat tartalmazza. Az egyezmény azonban a pápai diplomáciára is vonatkozik, azaz az Apostoli Szentszék által kiküldött apostoli nunciusra és a hozzá akkreditált missziókra.

diplomáciára is, azaz az Apostoli szentszék által küldött, „apostoli nunciusra”¹⁴, valamint a hozzá akkreditált képviseletekre is.

¹¹ Online: <http://www.grotius.hu/cikk/grotius.asp>

¹² Kovács Péter: Nemzetközi Kőzjog. 385 – 386 Online: <https://docplayer.hu/9266663-Nemzetkozi-kozjog-kovacs-peter.html>

¹³ V. M. Chvosztov: Az újkor diplomáciai története. Budapest. Szikra Kiadás. 1948.

Diósszegi István: A kulisszák mögül... A diplomácia története 1919-től 1939-ig. Paginarium. 1996

¹⁴ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve I. kötet

3. Jelenkor diplomáciája

A diplomáciai kapcsolatok átfogó és általános kodifikációja az 1961. április 18-i Bécsi Egyezményrel született meg. Magyarországon az 1965. évi 22. törvényerejű rendelettel hirdették ki¹⁵, amelyhez több mint 150 állam csatlakozott, és amely azt mutatja, hogy a nemzetközi mértékadó jog legegységesebb részévé vált.

Az egyezmény preambulumban alapvető elveket foglaltak keretbe. A mentességek és kiváltságok elméleti részét, továbbá a szerződés és a szokásjog közötti kapcsolatot. A szerződés emlékeztetett arra, hogy az országok már ősidők óta elismerik a diplomáciát és képviselőik jogállását. Figyelembe veszik az államok függetlenségét, a nemzetközi béke és biztonság fontosságát, valamint az államok közötti baráti kapcsolatok létrejöttének segítését. Elismerték, hogy a diplomáciai kiváltságok és mentességek nem az egyének előnyben részesítésére jött létre, hanem a diplomáciai tevékenység biztosítását szolgálják. Megállapodásaikat ötvenhárom cikkben fogalmazták meg. Meghatározták például a diplomáciai képviselők feladatait, a képviselők számát, és elismerték a képviselő személyének és magánlakásának sérthetlenségét. A szerződést angol, francia, kínai, orosz, kínai, orosz és spanyol nyelven hitelesítették, és letétbe helyezték az Egyesült Nemzetek Szervezetének főtitkáránál, aki viszont a szerződés hitelesített másolatát megküldte az adott országoknak.

Ha időben közelebb lépünk napjainkhoz, a diplomáciában változásokat látunk. A diplomácia és a politika ma már az emberek mindennapi életének része, és már nem zárt ajtó mögött zajlik. "Olyan korban élünk, amikor a politika egyre inkább a média, a televízió és az internet lehetőségeinek kihasználásáról szól. Szórakoztatónak kell lennie, és lenyűgöző vizuális látványossággal kell kísérsenie. Nem véletlenül használjuk a mediokrácia"¹⁶ kifejezést, amelyet olyan politikai rendszerként határoznak meg, amelyben a politika médiában való megjelenítése nagyon fontos, sőt fontosabb, mint a tartalom. A politikának ez a mediatizálódása félreérthetetlenül jellemzi korunkat, amelyben valószínűleg minden korábbinál intenzívebben jelenik meg - de a lényegét tekintve nem újdonság, hiszen a politika mindig is a médiához kapcsolódott: a kommunikáción alapul, a kommunikációnak pedig szüksége van a médiára." Ha csak a magyarországi jelenségre koncentrálok, akkor is

¹⁵ 1965. évi 22. törvényerejű rendelet a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről

¹⁶ Online: https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz2017_2/Strohmeier.pdf 188.

egyértelmű, hogy Szijjártó Péter külügyminiszter napi tevékenységéről, utazásairól, programjairól a hírekből és a különböző közösségi platformokon keresztül értesülhetünk.

Továbbá példaként emelném ki Novák Katalin köztársasági elnök asszony munkásságát e tekintetben, mert a korábbi elődjeitől eltérően messzemenően több külföldi látogatásáról számolt be a sajtó és a különféle média felületeken. Mindkét személy jelentős diplomáciai tevékenységet folytat.

„Korunk államközi kapcsolataiban a szakértői szinten folytatott egyeztetéseket követően, a kétoldalú kapcsolatok fejlődésének demonstrálása vagy a kapcsolatok előmozdításának kifejezett szándéka, a regionális vagy multilaterális kapcsolatokon alapuló közös érdekek közös képviselőre való törekvés motiválja a személyes államfői, kormányfői diplomácia alkalmazását. Az állami, hivatalos látogatások ünnepi pillanatai a nemzetközi kapcsolatoknak, más alkalmakra az államfők, kormányok képviselőket bíznak meg, akik nevükben felhatalmazásuk alapján tárgyalnak.”¹⁷

3.1. Diplomáciai képviselők létesítése a magyar jogban

Diplomáciai képviselő létesítéséről a kormány dönt, kizárólag a külügyminiszter javaslata alapján. Az állandó külügyi szolgálatról szóló 172/2012 (2012. július 26.) kormányrendelet¹⁸ határozza meg a külképviselet létrehozásának és megszüntetésének szabályait. A létrehozandó külképviselet típusát és székhelyét a kormány határozza meg. A diplomáciai képviselő fogalma magában foglalja a konzuli képviselőket¹⁹, az állandó képviselőket és a belső jog által létrehozott egyéb szervezeti formákat, míg az úgynevezett kereskedelmi képviselők nem tartoznak a diplomáciai képviselők közé, de státuszuk közel áll a diplomáciai képviselőkéhez, de valójában az államok közötti kétoldalú megállapodásokon alapulnak. Magyarországon a közigazgatási értelemben vett diplomáciai képviselők feladatait a belső jog határozza meg. A nagykövetségek megbízólevelei hozzáadódnak a meglévő általános szabályokhoz, mivel nemzetközi jogi erővel bírónak minősülnek. Magyarország diplomáciai képviselőit a külügyminiszter irányítja egységes hatáskörben. Az egyes külképviselet irányítását a külügyminiszter mellett a külképviselet vezetői, valamint a Külügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatában kijelölt

¹⁷NKE oktatási segédanyag – Zsigmond Edina – Diplomáciai protokoll Online: <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/100085/310.pdf?sequence=1>

¹⁸ 172/2012.(VII.26.) Korm. rendelet a tartós külszolgálatról és az ideiglenes külföldi kiküldetéséről

¹⁹ Online: https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf 54-63

minisztériumok és szervezeti egységeik vezetői látják el. A külképviseletekre kirendelt szakdiplomáták szakmai koordinálásával a külügyminiszter és a külügyminiszteri titkárságok szakmai vezetői foglalkoznak.

A diplomáták között megjelenhetnek karrierdiplomáták²⁰, akik az adott ország külügyminisztériumában dolgoznak vagy olyanok is, akik a külügyminisztérium pályafutásukat viszonylag rövidebb időre tervezik, s akiket gyakran politikai követnek is hívnak. Természetesen az sokszor előfordul, hogy a kívülről érkező személy véglegesen a külügyminisztérium állományában marad.

3.2. A diplomáciai képviselet résztvevői, feladatkörei és funkciója

A Bécsi Egyezmény kimondja, hogy a képviselet tagjai a képviselet vezetője²¹, az adminisztratív és technikai személyzet, és ebbe a kategóriába tartoznak a diplomáciai munkában résztvevők a könyvelők, pénztárosok, fordítók, tolmácsok, hivatalnokok, gépirók és kriptográfusok. Ide tartozik továbbá a kisegítő személyzet: sofőrök, biztonsági őrök, portások, takarítók és a kertészek. A diplomáciai képviselet tagjainak kiválasztását, kinevezésük eljárási szabályait és beosztásukat természetesen a küldő állam joga határozza meg, de a fogadó állam is adhat hatásköröket e tekintetben. A diplomata első és talán legfontosabb feladata a küldő állam képviselete a fogadó államban. Ő védi a küldő állam polgárainak érdekeit a fogadó államban, de csak a nemzetközi jog által megengedett határokon belül. Kapcsolatot tart a fogadó állam kormányával, tárgyalásokat, közvetítések végez. Hírszerzői funkciót is alkalmaz, információkat gyűjt az állomáshelyéről szolgáló országban uralkodó állapotokról és fejleményekről, a begyűjtött információkról jelentést tesz a saját államának. Elősegíti továbbá a két állam közötti baráti kapcsolatokat, és előmozdítja a gazdasági, kulturális és tudományos kapcsolatokat. A diplomáciai értelemben vett képviseleti funkció eltér az élet más területein betöltött funkciótól, ahol a diplomata pusztán jelenléte is képviseleti funkciót jelent. Ez természetesen azzal jár, hogy a köztisztviselőkkel szemben támasztott általános elvárásokon felüli, példamutató magatartást kell tanúsítani. A polgári jogi szerződés megkötése a képviselet nevében kérdéseket vet fel. Ezek a szerződések a küldő államra nézve kötelezőek, és így az állam szerződéses viszonyba

²⁰ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve Kairosz Kiadó, Budapest, 2021, 1. kötet

²¹ Online: https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf 54-63

lép. Ebből a tényből azonban nem lehet arra következtetni, hogy a nagykövetség vezetője polgári jogi értelemben vett képviseleti joggal rendelkezik.

Emellett fontos megjegyezni, hogy a nemzetközi jogban használt képviselet megfogalmazása nem azonos a polgári jogban használt képviselet fogalmával. A nemzetközi szerződések megkötésére vonatkozó szabály az, hogy a diplomáciai képviseltek vezetői vagy a küldő és a fogadó állam közötti szerződések szövegének elfogadása céljából a képviselt személyt már meghatalmazottnak kell tekinteni. Ezt az "1969. május 23-i szerződés 7. cikkének (2) bekezdése szabályozza".²²

3.3 Érdekvédelem, konzuli védelem és tárgyalási funkció

A küldő állam és a küldő állam állampolgárai érdekeinek védelme a nemzetközi jog által megengedett határokon belül történik a fogadó állam területén. A küldő állam állampolgárai alatt nem csak természetes, magán személyeket értünk, hanem a jogi személyeket is beletartjuk ebbe a fogalomba. Ezt a konzuli kapcsolatokról szóló egyezmény 5. cikk pontja²³ egyértelművé tette. Bár a diplomáciai és konzuli védelem nem a diplomáciai képviseltek kizárólagos feladata, az is része az érdekvédelemnek. A diplomáciai védelem elnevezésben a diplomáciai jelző inkább a diplomáciai lehetőségekre utal. A diplomáciai védelem egy államnak azt a jogát testesíti meg, hogy állampolgárai érdekében egy másik állammal szemben többféleképpen is felléphet, gondolok itt arra, hogy a külföldi állam a védelmet nyújtó állam állampolgárának valamilyen módon kárt okoz, vagy az állampolgár okoz kárt, akkor az adott esemény orvosolható legyen. A diplomáciai védelem²⁴, általában elismeri a nemzetközi jog, amelynek fő célja a másik állam jogellenes magatartásának megszüntetése és a jóvátétel kérése. A diplomáciai védelem legcélravezetőbb eszköze a közvetítésen belül alkalmazott tárgyalási technika. Nem minden állami intézkedés tekinthető diplomáciai védelemnek, de a szerződés hiányában történő fellépés diplomáciai védelemnek minősülhet, ha az a sértett állampolgárok egy bizonyos csoportjának érdekében nyilvánul meg. A diplomáciai védelemmel összefüggésben nagyon fontos az állampolgárság tisztázása, mivel annak mind a sérelem, mind a védelem idején fenn kell állnia.

²² Hargitai József: A diplomáciai és konzuli kapcsolatok joga Aula Kiadó Kft, Budapest, 2005. 68-70.

²³ 1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről

²⁴ Online: https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf 64-65

A hágai Nemzetközi Bíróság azon az állásponton van, hogy amikor egy állam diplomáciai védelmet nyújt, akkor már saját jogát érvényesíti, még akkor is, ha a saját állampolgárának személye sérül. Összefoglalóan elmondható, hogy a diplomáciai fellépésnek nincs helye, ha magát az állampolgárságot a védett személy akarata ellenére vagy akár tévedésből szerezték meg. Mint már említettem, a diplomáciai védelem elsősorban a magánszemélyeket, valamint a jogi személyeket illeti meg. A modern nemzetközi jogi szakirodalomban leggyakrabban felmerülő kérdés, hogy a diplomáciai garancia valójában jog vagy kötelezettség. Ha kötelezettség, akkor az anyagi jog. Természetesen egy országnak joga van diplomáciai védelmet nyújtani állampolgárainak, és ezt a jogot a nemzetközi bíróság több ítélete is megerősítette. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezek az ítéletek soha nem foglalkoztak a fennálló kötelezettségek alkotmányos vonatkozásaival. Ez talán azért is van így, mert a nemzetközi szabályok szerint ez kizárólag az állam és állampolgárai ügye, amelybe a nemzetközi jog nem avatkozik bele. A konzuli védelem sok tekintetben hasonló a diplomáciai védelemhez²⁵. Ami a közös jellemzőket illeti, a védelem mindkét formáját általában külföldön nyújtják, a védelmet nyújtó állam diplomáciai és konzuli képviselteinek igénybevételével. Továbbá a védelem mindkét formájának alapjául szolgáló jogi elmélet az, hogy az államnak az állampolgárai feletti személyes szuverenitás jogából ered. Fontos megjegyezni, hogy a konzuli védelmet is elsősorban a diplomáciai képviselők nyújtják, a képviselőkön dolgozó konzuli tisztviselők révén. A konzuli védelemnek nem előfeltétele, hogy azt külföldi államhatalommal szemben nyújtsák, mivel a fogadó állam közigazgatási és egyéb szerveivel vagy magánszemélyekkel szemben is nyújtható. A konzuli védelem a fogadó állam fórumain biztosított, de nem minden esetben. Ha a küldő állam közigazgatási hatóságai a küldő állam területén a fogadó állam ott dolgozó tisztviselőjétől kérnek tájékoztatást, az még nem jelenti korántsem azt, hogy diplomáciai védelemről van szó. Ez csupán abból következik, hogy a küldő állam fontosságot tulajdonít a kérdéses ügynek, valamint abból a lehetőségéből, hogy kedvezőtlen kimenetel esetén igénybe veheti a diplomáciai védelmet. A konzuli védelemnek nem feltétele, hogy a külföldi állam jogellenes magatartást tanúsítson, mivel egy egyszerű jogi eljárás esetén is igénybe vehető. A konzuli védelem két fontos elemet foglal magában.

²⁵ Online: https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf 64-65

Az egyik, hogy védelmet nyújt a küldő állam polgárainak. Állampolgárok alatt magánszemélyeket és jogi személyeket egyaránt értek. A másik, hogy támogatást és segítséget nyújt állampolgárainak. Megállapítható, hogy a konzuli védelem hatálya megegyezik a diplomáciai védelemével. Továbbá érdekes megjegyezni, hogy a küldő állam konzuli képviselete egy harmadik állam számára is végezhet konzuli feladatokat, de csak akkor, ha a fogadó államnak ezzel kapcsolatban nincs ellenvetése. A konzuli feladatokról szóló európai egyezmény 46. cikke azt is kimondja, hogy a küldő állam konzuli tisztviselője a küldő államban állandó lakóhellyel rendelkező hontalan személyeket is védi. Ez alól a szabály alól egy kivétel van, nevezetesen, ha a hontalan személy nem a fogadó állam korábbi állampolgára. A konzuli védelem következő jellemzője, hogy az csak a konzuli területen belül gyakorolható. Ez azonban nem akadályozza meg a konzuli védelem gyakorlati működését, mivel a fogadó államban létrehozott konzuli körzetek általában az állam teljes területére kiterjednek. Ez akkor nagyon igaz, ha a székhelyül szolgáló országban nincs önálló konzuli képviselet, és a diplomáciai képviselet látja el a konzuli feladatokat. A misszió tárgyalásokat folytat a fogadó ország kormányával. A tanácskozás alatt azt a jogot kell érteni, hogy a misszió nevében eljáró diplomatától nem kell külön írásbeli felhatalmazást kérni, hanem a tárgyalások lefolytatására jogosult személynek kell tekinteni. Ez a jog tehát növeli a misszió tagjainak felelősségét. "Nyilatkozataikat közvetlenül az állam nevében teszik, azaz közvetlenül az államnak, mint a nemzetközi jog alanyának tulajdoníthatók „²⁶

3.4. Tájékoztatási, hírszerzési és kapcsolatépítési funkció

A fent említett feladatokon túl a képviselet alapozó jelleggel, a döntéshozók tájékoztatásával és informálásával részt vesz a külpolitikai döntéshozatali folyamatban. Az információ nagy száma és könnyebb megszerzése természetesen csökkentette a diplomáciai tevékenység jelentőségét is, amely korábban szinte egyeduralkodó információforrás volt a külpolitikai döntések alapozásában. Ennek eredményeként ma a diplomáciai jelentéstétel jelentősen visszaszorult a hírszerzéshez képest. A nemzetközi jogelméletben két nézet uralkodik a hírszerzés megengedhetőségével kapcsolatban. Az első, amelyet a német szövetségi alkotmánybíróság is támogat, az, hogy a külföldi hírszerzés a nemzetközi jog alapján jogszerűnek tekinthető, de ez kockázatokat rejt magában, mivel büntetőjogi szankciókat vonhat maga után, ha a fogadó állam törvényeibe ütközik.

²⁶ Hargitai, 2005. 78-80.

A másik nézet szerint a külföldi hírszerzési tevékenység sérti a célállam területi szuverenitását és így a nemzetközi jogot. Általában a kémkedés nem tekinthető a nemzetközi joggal ellentétesnek. Vannak azonban olyan országok, amelyek a szervezett külföldi kémkedést elítélendőnek tartják, mivel az álláspontjuk szerint sérti az emberi jogokat. Valószínűleg az országok kétoldalú gyakorlata miatt a nemzetközi közösségben nem alakult ki az az elképzelés, hogy ezt így vagy úgy szabályozni kellene. Ami a kémkedést illeti a nemzetközi szintéren, nem állapítható meg, hogy a hírszerzési tevékenységet folytató országok tiszta lelkiismerettel végzik tevékenységüket. Mindenki számára világos, hogy ami nyilvánosságra kerül, az hatással lesz az államközi kapcsolatokra, a külpolitikára és két ország közötti viszonyra. A közös kül- és biztonságpolitika 3. cikke²⁷ szerint, amely kimondja a diplomáciai feladatokat, a hírszerzési tevékenységet nem sorolja a diplomáciai képviseltek vagy azok tagjainak munkafolyamatai közé. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a diplomáciai képviseltek és konzuli képviseltek nem szerezhettek információkat az állomáshelyül szolgáló ország biztonsági és katonai politikájáról törvényes eszközökkel. A diplomácia világában a misszióknak joguk van ilyen szakmai képesítéssel rendelkező diplomatát küldeni. Sajátos helyzetet teremt, amikor két állam katonai vagy légi attasék cseréjéről állapodik meg. Itt valójában nem a hírszerzésről van szó, hanem az állomáshelyül szolgáló országban végzett munka és a jogosulatlan tevékenység közötti különbségtételről. Az első világháborút követően a küldő államokban bevett gyakorlattá vált, hogy hírszerző tiszteket küldenek diplomáciai képviseltekre. A kémkedés kimutathatóan a leggyakoribb kiutasítási ok, amikor valamely diplomata személye nemkívánatossá vált. A baráti államok közötti kiutasítás okának a kémkedés vádjá nagyon ritkán előforduló. A diplomáciai kapcsolatokban a terrorizmus és a kapcsolódó jelenségek az 1970-es évek óta vannak jelen. A kémkedéshez hasonlóan a külképviseletek feladataira vonatkozó szabályok megsértése, amely a fogadó ország szabályainak betartásából vezethető le. A nemzetközi terrorizmus körébe tartozó cselekmények már a fogadó ország által elkövetett bűncselekmények kategóriájába tartoznak a nemzetközi jog szerint. "Az ilyen típusú esetek jellemzője, hogy az államok igyekeznek elhatárolódni a felelősség kérdésétől, és a terrorcselekményeket megpróbálják a magánszemélyek által elkövetett bűncselekmények közé sorolni."²⁸

²⁷ 1965. évi 22. törvényerejű rendelet a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről

²⁸ Hargitai, 2005. 81-83.

A diplomáciai feladatok listáján az utolsó helyen szerepel a hazai és a fogadó országok közötti baráti kapcsolatok fejlesztése, megteremtése, továbbá a gazdasági, kulturális és tudományos kapcsolatok létrehozása és azok fejlesztése. Holott a jelenlegi diplomáciai gyakorlatban ez szinte a legfontosabb diplomáciai feladat. A diplomáciai képviselő feladata az állam promóciója és kereskedelmi segítségnyújtása, de nem tartozik ide a különböző kereskedelmi ügyletek előmozdítása vagy lebonyolítása. A konzuli és diplomáciai képviselők szervezeti összevonása változásokat idézett elő a kereskedelmi kapcsolatokban. Azonban a küldő állam nevében kereskedelmi ügyleteket bonyolító személyek nem mentesülnek és nem jogosultak diplomáciai státuszra. A gyakorlatban nagyon nehéz szétválasztani e kétféle tevékenységet, mivel az államoknak szerepük van a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében. A fogadó államok általában tolerálják a kereskedelmi képviselők által végzett tevékenységeket, de kivételt tettek, nevezetesen, hogy a kereskedelmi képviselőnek a nagykövetség szervezeti egységként kell működnie. Ez azt jelenti, hogy a külképviseleten kívül más városokban működő szervezetek diplomáciai státuszát nem ismerik el. Számos esetben a székhely szerinti és a fogadó állam között kétoldalú megállapodások születtek a mentességekről és kiváltságokról. Ezek lényege, hogy a kereskedelmi irodákat a nagykövetség szerves részeként hozzák létre. Ez az iroda a diplomáciai képviselő székhelyétől távol is lehet. A gazdasági kooperáció mellett a külképviseletek a kulturális kapcsolatok fejlesztésére is törekszenek. Ezek általában önálló szervezeti formákkal valósulnak meg, és kulturális intézeteket hoznak létre, amelyek valamilyen formában kapcsolódnak a külképviselethez és a külképviseleti rendszerhez. "Ez a kapcsolat létrejöhet úgy, hogy az intézet vezetője a diplomáciai személyzet tagja, vagy úgy, hogy az intézet a nagykövetség autonóm részlege, tehát szervezeti formát ölt".²⁹ Hasonló feladatai közé tartozik a turizmusfejlesztés. E témában gyakran kötnek kétoldalú megállapodásokat. Ha ezek a megállapodások nem rendelkeznek külön szabályokról az állami idegenforgalmi irodák létrehozására vonatkozóan, akkor a diplomáciai képviselőten belül külön idegenforgalmi vagy turisztikai attasé is felállítható. A diplomáciai képviselő vagy a konzuli hivatal a nemzetközi turizmus fejlesztésével kapcsolatos feladatokat is elláthat.

3.5. Konzul feladatai

²⁹ Hargitai, 2005. 83-85.

A konzul a konzuli szolgálaton keresztül védi a magyar állampolgárok érdekeit más országokban. Tevékenységi körébe tartozik a segítségnyújtás és tanácsadás, az alapvető jogok biztosítása a saját állampolgárainak, valamint utazással kapcsolatos fontos információk megosztása, tájékoztatás. A külföldön bajba jutott magyar állampolgároknak nyújt segítséget, megkönnyíti a hazatérésüket, például új okmányok kiállításával, ha valamilyen okból az eredeti okmány nem áll rendelkezésre. A tisztviselő feladata a balesetek résztvevőinek, bűncselekmények sértettjeinek és a súlyos gondozásra szoruló személyeknek a segítése, tájékoztatása vagy képviselése. A konzul elemi katasztrófa bekövetkeztével, háború vagy fegyveres konfliktus kirobbanása esetén is megteszi az érintett magyar állampolgárok számára a lehetőségekhez képest ésszerű intézkedéseket, valamint jogi védelmet biztosít azon a magyar állampolgároknak, akiknek a személyes szabadságát külföldön korlátozzák, különös tekintettel a fogva tartás körülményeire, és arra biztosítják-e az eljárás során a nemzetközileg elfogadott jogi normákat. A konzulnak kötelessége a külföldön elhunyt magyar állampolgár hozzátartozójának értesítése és tájékoztatása, illetve az érintett területen tartózkodó kiskorú és cselekvőképtelen magyar állampolgárok gondozása, valamint szükség esetén gyám és gondnok kirendelésének megszervezése. Emellett képviseli a távollévőt a bíróságon vagy más hatósági eljárásban, ha a magyar állampolgár akadályoztatása révén nem tudja személyesen és időben érvényesíteni jogait. A miniszter irányítja és határozza meg a magyarországi konzuli tisztviselők feladatait, gondoskodik a feladatok egységesítéséről és a jogalkalmazás feltételeinek biztosításáról. Magyarország konzuli tisztviselője az a személy, aki konzuli feladatokat lát el, mégpedig diplomáciai vagy konzuli hivatalban. Ide tartozik a tiszteletbeli konzul is, aki szintén a miniszter delegálása alapján jár el. "A miniszter a fogadó vagy harmadik ország állampolgárát, illetve a fogadó ország büntetlen előéletű állampolgárát is kinevezheti. Az illetőnek mind a magyar, mind a fogadó ország joga szerint bizonyítania kell a büntetlenségét." ³⁰.

4. Külképviseltek szerepe a külgazdaságra

4.1. Külgazdaság átalakulása a XX. században

³⁰ 2001. évi XLVI. törvény - konzuli tv és a 1987. évi XIII. törvény erejű rendelet – tiszteletbeli konzuli tisztviselőkre és az általuk vezetett konzuli képviselökre vonatkozó rendelkezések valamint a 2/1995 (III.24.)KÜM rendelet a tiszteletbeli konzulok küldéséről és fogadásáról

Az első világháború és a századforduló közötti 80 év, a trianoni békeszerződés okozta zavarok Európa történetében egyedülálló nemzetközi gazdasági elmaradottság első jeleit eredményezték Magyarországon. Ezek eszkalálódása a második világháború után az azt követő szovjet megszállás következményeiként, az országra erőltetett, de örökségéhez és fejlődési helyzetéhez nem igazodó társadalmi-gazdasági modellek és gazdaságpolitikai célkitűzések szigorúsága, valamint a világgazdaság és általában a nemzetközi fejlődés új kihívásaira adott szakpolitikai válaszok elégtelensége okozta.³¹ Magyarország kiszakadás az európai rendszerből, a külgazdasági lehetőségek csökkenése a gazdasági erő megfogyatkozásához vezetett.

A rendszerváltás összefüggésében a gazdaságdiplomácia fő feladata a piacgazdaságra való konverzió külső feltételeinek megteremtése, az egyoldalú dependencia, a külgazdasági kapcsolatok földrajzi átrendeződésének leküzdése, a világgazdasági együttműködés korábban kialakult rendszeréhez való visszatérés, valamint a lendületes gazdasági fejlődés és felzárkózás gazdasági feltételeinek megvalósítása lett.³²

Magyarország külgazdasági külpolitikájának és gazdaságdiplomáciájának megújítására való törekvés kezdetén egyértelmű volt, hogy az elmúlt ötven év világgazdasági helyzete nem teszi lehetővé a II. világháború előtti időszakhoz való visszatérést, és új típusú reagálásokat kiigazításokat és megoldásokat kell megtalálni. "A huszadik század utolsó negyedszázadának konklúziói egyértelműen megmutatták, hogy a globalizálódó gazdaságban a vállalatok és a nemzetállamok sikere vagy kudarca azon múlik, hogy képesek-e előrelépni, nemzetközi szinten versenyezni és versenyképesek-e. A külgazdasági stratégia kezdettől fogva a rendszerváltás, a felzárkózás és a **versenyképesség** követelményeit igyekezett összeegyeztetni. A kis, kereskedelemre érzékeny Magyarországon, ahogy más országokban is, csak a versenyképes export lehet a növekedés motorja." ³³

A kétoldalú és a szomszédi kapcsolatokban a szerződéses kapcsolatok megújítása mellett nagyon fontos a mindennapi gazdasági diplomácia. Magyarország külgazdasági érdekeinek agresszív képviselője az államközi kapcsolatokban intenzív kapcsolattartást, több

³¹ Kádár Béla: Magyar gazdaságdiplomácia a kilencvenes években 155. Online: <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

³² Kádár Béla: Magyar gazdaságdiplomácia a kilencvenes években 156. Online: <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

³³ Pritz Pál, Sipos Balázs, Zeidler Miklós: Magyarország helye a 20. századi Európában, Magyar Történelmi Társulat 2002, 157 Online: <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

egyeztetést és látogatásokat, hatékonyabb lobbizást igényel, amely a sikeres államépítéshez, kereskedelemfejlesztéshez, befektetésösztönzéshez szükséges, vállalati lobbizásnak tekinthető, és ezen tevékenységek vagy feladatok szokatlan elvárásokat támaszt a diplomatákkal szemben.³⁴ A korábban megszokott és már bevált tárgyalási és képviseleti feladatok nehezebbek és specifikusabbak lettek a gyengébb, szűkösebb kapacitással rendelkező kis országok számára. A nemzetközi gazdasági trendektől és helyzetektől függő kisebb országok gazdaságdiplomáciája a behatárolt politikai és gazdasági kapacitásaik miatt nem tudnak befolyásoló hatást kiváltani a világgazdaságra vagy a főbb partnerországok folyamataira. A külső körülményekben bekövetkező változásokra való lendületes és hatékony reagálás, az alkalmazkodási igények és kapacitások összehangolása, a koordináció hasznának és költségeinek, valamint a kockán forgó érdekeknek a számszerűsítése szintén viszonylag nagyobb kreativitást, szellemi és anyagi erőforrásokat, valamint társadalmi-politikai támogatást igényel. "A nemzetközi együttműködés és a regionális és globális integráció kiterjesztése nemcsak a korábbi nemzeti szuverenitás bizonyos elemeinek regionális és nemzetközi szervezetekre történő átruházásával jár, hanem a diplomáciai tevékenység jellegét is megváltoztatja, és a klasszikus funkciók helyett a feladatok koordinálására, például a szakdiplomáciai, a külgazdasági, pénzügyi, környezetvédelmi és belügyi, a kapcsolatépítési és érdekérvényesítési, valamint a közös nemzeti álláspontok kialakítására helyezi a hangsúlyt".

„A nemzetközi együttműködés kiszélesedése, a regionális és globális integrálódás nemcsak a korábbi nemzeti szuverenitás bizonyos elemeinek átruházását jelenti regionális és nemzetközi szervezetekre, hanem egyszerre mind átalakítja a diplomáciai tevékenységjellegét. Így a klasszikus funkciókkal szemben egyre inkább előtérbe kerülnek a szakdiplomáciai, külgazdasági, pénzügyi, környezetvédelmi, belügyi, kapcsolatépítési és érdekvédelmi, illetve az egységes országpozíciók kialakításához szükséges koordinációs feladatok.”³⁵

A külképviseletek, vagy más néven diplomáciai képviseletek, kulcsfontosságú szerepet játszanak a külgazdaságban. Ezek a külföldi országokban működő intézmények, amelyek a

³⁴ Kádár Béla: Magyar gazdaságdiplomácia a kilencvenes években 162. Online: <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

³⁵ Kádár Béla: Magyar gazdaságdiplomácia a kilencvenes években 164. Online: <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

hazai kormányzatot képviselik, és feladataik közé tartozik a diplomáciai kapcsolatok fenntartása és fejlesztése, valamint a gazdasági kapcsolatok erősítése a külföldi országokkal.

A külképviseletek feladatai között szerepel az üzleti kapcsolatok felkutatása és bővítése, a külföldi piacok feltérképezése, valamint a magyar vállalkozások és exportőröknek nyújtott támogatás. Ez magában foglalja a kereskedelmi küldöttségek szervezését, az üzleti lehetőségek keresését és a gazdasági környezet elemzését.

A külképviseletek a gazdasági kapcsolatok erősítése mellett fontos szerepet játszanak a kulturális és társadalmi kapcsolatok fejlesztésében is. Az ilyen kapcsolatok elősegítik a két ország közötti kommunikációt és a bizalomépítést, ami hosszútávon előnyös lehet a gazdasági kapcsolatokra nézve

Mindenekelőtt fontos tisztázni Magyarország gazdaságának, azon belül is elsődlegesen a külkereskedelmének legfontosabb jellemzőit. Ezáltal képet kaphatunk arról, hogy a magyar gazdaság adottságai milyen mozgásteret biztosítanak, illetve milyen kiindulópontot nyújtanak az aktuális gazdaságpolitika számára.

Az első és talán legfontosabb jellemzője a magyar külkereskedelemnek a kivitelének GDP-ben mért arányával fejezhető ki. A következő ábrán részletesen is feltüntettem az ország gazdaságának nyitottságát kifejező mutatónak az alakulását az elmúlt bő egy évtizedben. Ez a közismert makrogazdasági mérőszám pedig az export és a GDP viszonyzáma.

A bruttó hazai termék (GDP) változása Magyarországon (2010–2022)

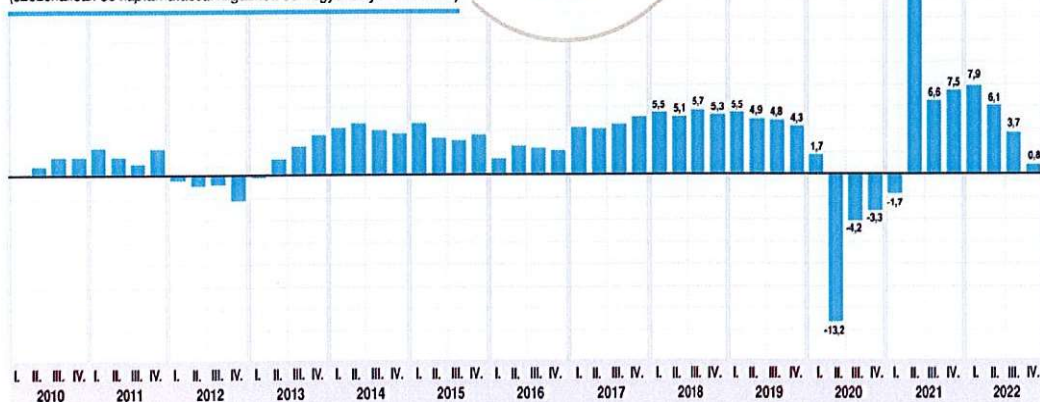
Az éves gazdasági növekedés üteme

volumenindex, előző év azonos időszaka = 100 (szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok)

A GDP negyedéves változása (2010–2022)

volumenindex, előző év azonos időszaka = 100 (szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok)

Forrás: KSH / MTVA Sajtóarchívum / MTI | | | www.mti.hu

³⁶ forrás: KSH, MTVA szerkesztése

A magyar gazdaság rendkívül nyitott, melyből az a megállapítás is következik, hogy a magyar export teljesítménye alapvetően határozza meg hazánk gazdaságának alakulását.

A globalizáció előrehaladtával a közvetlen külföldi befektetések (Foreign Direct Investment - FDI) szerepe megnőtt, gyorsan nőtt mind a világgazdaságban, mind az egyes nemzetgazdaságokban. Az erre a célra használt fő adatforrás a fizetési mérlegben található külföldi működőtőke-befektetések adatai. A bejövő FDI fontos abban az intézkedésben,

³⁶ Online: <https://infostart.hu/gazdasag/2023/03/02/megerositette-a-ksh-csokkent-a-magyar-gdp-az-ev-vegen>

hogy hozzájárul a fogadó gazdaságban megvalósuló beruházásokhoz, és ezáltal a gazdasági növekedéshez.

„Mára a külföldi tőke súlya és szerepe a magyar gazdaságban megkérdőjelezhetetlen. Az FDI makrogazdaságra gyakorolt hatását hosszú ideje elemzi a közgazdasági szakirodalom. A kutatások alapján mára általánosan elfogadott, hogy az FDI jótékony hatással lehet a gazdasági növekedésre. Ennek egyik fő eszköze a technológiai transzmisszió, azaz a külföldi tőkebefektetők fejlett technológiát és tudást hoznak magukkal és alkalmaznak, ami képes serkenteni a fogadó ország gazdaságát. Ennek alapján az várható, hogy a fejlettebb országokból érkező tőke nemzetgazdaságra gyakorolt hatása azért erőteljesebb, mert az importált technológia és tudás magasabb színvonalú”³⁷

A külföldi közvetlentőke-befektetéssel működő vállalkozás olyan jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli vállalat, amelyben egy másik gazdaságban helyettes befektető jogi személyiségű vállalat esetén a törzsrészesvények vagy szavazati jogok legalább 10%-ával, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező vállalat esetén ennek megfelelő tulajdonlással rendelkezik. A közvetlentőke-befektetések tartalmazzák a részesedéseket, valamint az adósság típusú eszközöket.

A tőkekihelyezés számos előnnyel bírhat, többek között a vállalati növekedés, a profitabilitás elősegítése vagy éppen a visszaesés megállítása, a piaci kockázat csökkentése és diverzifikálása, olcsóbb erőforrásokhoz való hozzáférés, adózási előnyök vagy javuló minőség és hatékonyság. A szakirodalomban általánosan elfogadott FDI-típusok, motivációk a vállalati stratégia szempontjából a következők: erőforrás-kereső, piackereső, hatékonyságkereső, valamint stratégiaielőny-kereső. Az erőforrás-kereső típusú vállalat célja, hogy valamilyen erőforráshoz, nyersanyagokhoz, emberi erőforráshoz vagy tőkéhez jusson. A piackereső vállalat esetén a meghatározó tényező a piac mérete, annak növekedési kilátásai, az egy főre jutó jövedelem, a fogyasztói magatartások a regionális és a nemzetközi piacok megközelíthetősége. A hatékonyságkereső FDI célja, hogy a vállalat összköltsége csökkenjen. Az ilyen típusú befektetés meghatározója a munkaerő, a tőkeforrás, a természeti erőforrások, illetve a szállítás és az infrastruktúra-használat költsége. A stratégiaielőny-kereső esetében az a vállalat célja, hogy olyan materiális és immateriális eszközökhöz férjen

³⁷ Tőkés László : A külföldi közvetlentőke-befektetés hatása a magyar gazdaságra: küldő ország szerinti heterogenitás Online: https://epa.oszk.hu/04200/04259/00161/pdf/EPA04259_kulgzdasag_2021_09-10_003-031.pdf

hozzá, amelyek során a versenytársait tudja megelőzni. Manapság, egyidőben akár több stratégiai motiváció is megjelenik egy-egy közvetlen külföldi befektetés kapcsán.

Az FDI potenciálisan pozitív hatással is járhat a fogadó gazdaságra, az ottani vállalkozások termelékenységének javítására, és e pozitív hatás valószínűsége a nagyobb beáramlással nőhet. Az FDI az gyakorlatilag egy tőkéből, technológiából, menedzsmentből és gyártásból álló csomag know-how. A befektetés egy olyan befektetés, amelyben egy rezidens szervezet egy gazdaságban tartós érdekeltséget szerez egy ettől eltérő gazdaságban. A tartós érdeklődés egy hosszú távú kapcsolat létét jelenti a közvetlen befektető és a vállalkozás között. Magyarország gyakorlatilag elsőként nyitott meg Közép-Kelet Európában gazdaságát a külföldi befektetőknek, és sokáig megőrizte vezető szerepét a tőkevonzás terén.

A magyar gazdaság fokozatosan beépült a nemzetközi felosztásba munkaerőt és a nemzetközi termelési hálózatok részévé vált. Az alkalmazott módszerek a befektetések ösztönzése (például az ipari szabadkereskedelmi övezet szabályozása és az adókedvezmények vagy jelentősebb befektetők csökkentése) exportorientált befektetéseket vonzott és a legnagyobb multinacionális cégek Magyarországra. Már az 1990-es évek végén

„A világ 100 legnagyobb nem pénzügyi multinacionális vállalata közül 76 jelen volt Magyarországon valamilyen formában.”³⁸ Az ország a Nyugat-Európai szint eléréséhez nagy hangsúlyt fektetett a FDI-nek. A 90'-es évektől 2015-ig a banki és biztosítási szektorban, később pedig a feldolgozóiparba érkezett GDP arányosan a legtöbb FDI, mint a világ bármely más régiójába. Magyarországon jellemzően az Egyesült Államokból vagy az ázsiai országok befektetőiről beszélhetünk, ha EU-n kívüli külföldi tőkebeáramlásra gondolunk. Ilyen ismertebb cég például a koreai SK Innovation, Hankook vagy Samsung, az indiai Apollo Tyres vagy Tata, a kínai Huawei, a japán Denso, Suzuki vagy Toray Industries gyárak. Ha a sajtó visszhangokat vesszük figyelembe, akkor azt feltételezhetnénk, hogy országunk legnagyobb külföldi befektetője Kína lehet, addig a 2018-as években a legnagyobb ázsiai beruházó Magyarországon Dél-Korea volt, kerekítve 3,6 milliárd eurós állománnyal. A Távol-Keleti országok közül második helyen Japán állt 2,84 milliárd euróval, majd következik India és csak ezen országok után következik Kína, a maga 2,84 milliárd euróval. „Magyarországon 2018-ban igen nagy külföldi tőkeállomány volt jelen, értéke 26 910 milliárd forintra rúgott”,³⁹ ami az az évi magyar bruttó hazai termék 63

³⁸ Online: http://real.mtak.hu/15118/1/Antal%C3%B3B3czy-Sass_K%C3%BClg.2014_7-8.pdf 11- 24.

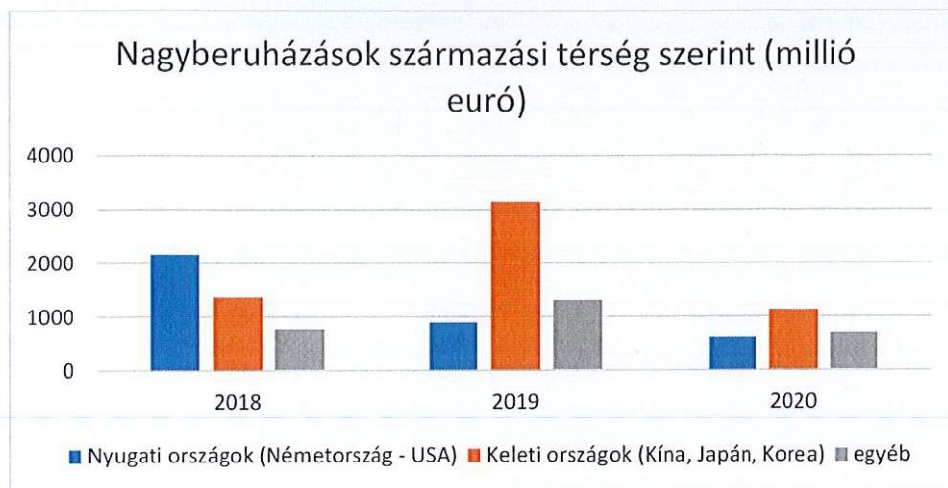
³⁹ Online: http://real.mtak.hu/147680/1/1_C_Tokes_e174419785.pdf 5.

százalékának felelt meg. A külföldi közvetlen tőke szerepe tehát a magyar gazdaságban jelentősnek tekinthető. A növekedése részben a technológiai felzárkózásból fakad. A konvergenciát gyorsíthatja, ha a fejlett országok FDI révén adják át a fejlett technológiát a fejlődő országoknak. Azóta is a technológiai csatorna dominanciájának hangsúlyozása jellemzi az irodalmat. Általános megfigyelés, hogy a multinacionális vállalatok jelentős erőforrásokat fordítanak kutatás-fejlesztésre, aminek következtében fejlett technológiával rendelkeznek, és termelékenyebbek. Ezt a tudást képesek az őket fogadó országokba „exportálni”. A hatékonyabb, technológiailag fejlettebb országokból érkező tőke a technológiatranszfer bemutatott szerepe alapján nagyobb, pozitív hatást gyakorol a gyarapodásra, mint a kevésbé termelékeny országból érkező tőke.

Ez a tendencia még a 2019-es évben is így volt, elősorban az akkumulátor gyártó szektorban. Magyarország kormánya jó kapcsolatot próbál ápolni a Kína kormánnyal és már született egyezmény a Belgrád – Budapest vasútvonal megépítése tekintetében, mely Kína legjelentősebb európai beruházása az Egy Öv – Egy Út stratégia keretében. A médiában sok szó esik a kínai Fudan Egyetem budapesti építéséről is, hogy ezen kapcsolatok révén Kína szerepe a magyar gazdaságban tovább erősödik-e vagy sem, jelen dolgozatomnak nem témája. „2020-ban a beruházási volumen alapján Kína szerepel az első helyen 27,1%-os súllyal, 664 millió euró, a harmadik helyen pedig Dél-Korea található 17,8%-as azaz 436 millió euróval.”⁴⁰ A legnagyobb, 184 millió eurós új befektetést a kínai Semcorp valósítja meg, de „a kínai befektetések között érdemes megemlíteni még a Lenovo vagy a Shenzen Kedali vállalatok fejlesztéseit. A befektetők között domináns szereplő Dél-Korea is, a csúcsot a Doosan vállalat újra-befektetési projektje foglalja el 206 millió eurós beruházással, de új koreai vállalatok is érkeznek, mint Dongwha vagy az Iljin Materials”.⁴¹ Természetesen Magyarországon a vezető befektető országok a nyugat-európai országok, elsősorban Németország és az USA, azonban jól látható a 2019 és 2020-as évben csökkent a nyugati befektetések összege.

⁴⁰ Online: [HIPA - A koronavírus járvány ellenére is a sikeres működőtőke beruházások éve volt 2020](#)

⁴¹ Online: <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/2021/03/hazank-nepszeru-befektetesi-celpont>

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A 2020 eleje óta bejelentett nagyvállalati fejlesztések elérik a 2600 milliárd forintot, ami az éves hazai GDP mintegy 5,5 százaléka⁴². A következő években csak ezek a beruházások 8-10 százalékpontos GDP-többletet generálhatnak. Az ázsiai befektetőkön kívül természetesen szót kell ejteni a másik nagy EU-n kívüli, hazánk területén befektető országról, az Egyesült Államokról. Mintegy 1700 amerikai vállalat nagyjából 106 ezer magyar embernek biztosít munkát és a kormány 81 stratégiai partnere közül 14 amerikai tulajdonú.

Magyarország területén jelen lévő amerikai tulajdonú cégek például a General Electric, Coca-Cola Company, ExxonMobil olajvállalat, a Flowserve gépipari cég, a National Instruments szoftérvállalat, a JP Morgan Chase pénzügyi vállalat vagy a BorgWarner és Jabil Circuit autóipari cég. „Az 50 legnagyobb amerikai multinacionális vállalatból 40 megtalálható Magyarországon”⁴³. A magyar kormány 2015 óta, összesen 88 amerikai vállalattal kötött befektetési együttműködési megállapodást, amelynek következtében 1,4 milliárd dollár befektetés érkezett az Egyesült Államokból. A Coca-Cola Company volt az első amerikai vállalat, amelyik ilyen megállapodást kötött a kormánnyal és mint ahogy említettem, összesen 14 amerikai céggel írt alá hasonló egyezményt, amelyek 15 400 munkahelyet érintettek. A COVID-19 járvány kitörése óta 22 amerikai vállalat hajtott végre beruházásokat az országban 24 milliárd forintértékben. Hiszen 12 milliárd forintértékben hajtott végre beruházást Magyarországon két nagy amerikai autóipari vállalat, a BorgWarner

⁴² Online: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210506/ezek-a-projektek-amelyek-alatamasztjak-a-magyar-gdp-novekedest-481428>

⁴³ <https://novekedes.hu/interju/szeretnek-bennunket-az-amerikai-cegek>

Oroszlányban és a Jabil Circuit Tiszaújvárosban. Az amerikai Diligent 11,3 milliárd forintos beruházással 300 új munkahelyet hoz létre, mely cég szoftverfejlesztéssel, vállalatirányítási programok fejlesztésével, számítógépes szolgáltatással és informatikai támogatással fog foglalkozni. Továbbá a már az országban 2006 óta jelen lévő Morgan Stanley elemző cég a kezdeti 30 fős csapatát 2200 fős munkahelyé növelte és 2021. áprilisában bejelentette, hogy Budapesten hozza létre a tudásközpontját, mely elsősorban a digitalizáció területén fog tevékenykedni.

Magyarország gazdaság élénkítő tervei között napi renden volt még 2022-ig az úgynevezett keleti-nyitásban Oroszországgal kapcsolatos együttműködés is. Ez egyrészt Magyarországra kőolaj és földgáz, valamint villamosenergia ellátása érdekében szükséges, azonban az Ukrajna és Oroszország között kialakult fegyveres konfliktus miatt a jelenlegi dolgozatomban a háború kitörése előtti álláspontokat használtam fel.

„Oroszország 2010 óta a világ tíz legfontosabb külföldi közvetlen beruházó országa közé tartozik. Elvileg a visegrádi országok az orosz multinacionális vállalatok terjeszkedésének kiemelt célpontjai lehetnének. Ez a négy ország viszonylag közel helyezkedik el Oroszországhoz és a visegrádi országok európai uniós tagságának köszönhetően Oroszország kaput nyithat(na) a világ egyik legnagyobb, 500 milliárd fős piacára. A stratégiai fontosságú gázvezetékek és a barátság kőolajvezeték nyomvonala ezeken az országokon keresztül húzódik. Az EU vámuniójához és a schengeni övezethez tartozó visegrádi országok tehát a Nyugatra tartó orosz cégek természetes logisztikai központjává válhatnának”.⁴⁴

Azonban annak ellenére, hogy ezen országok, így Magyarország is jól ismeri az orosz cégek magatartását, még is fenntartással kezeli az orosz félt. A gazdasági lehetőségek nincsenek kihasználva, amíg az ázsiai országokból, mint Dél-Korea 3,6 milliárd euro összegű befektetés érkezett, addig Oroszországból „895 millió euró”.⁴⁵

Jelenleg az egyik legnagyobb beruházás, ami tőkéből valósulhat meg az a Paks II. megépítése és üzembehelyezése és bár nem beruházás, hanem kereskedelmi kapcsolat, de

⁴⁴Közgazdasági Szemle, LXII. ÉVF., 2015. MÁJUS 565–586. Online:

http://real.mtak.hu/23987/1/05_KalotayEltetoSass_Weiner_u.pdf

⁴⁵ Online: [Kik valójában a legnagyobb ázsiai befektetők Magyarországon? | G7 - Gazdasági sztorik érthetően](#) 2020. 10.23.

ide sorolható a 2021 ősszel a Gazprommal kötött, 15 évre szóló földgáz-ellátásra vonatkozó szerződés is.

4.2. Külgazdasági stratégia

A gazdaságpolitika a társadalompolitikának (vagy a politikának) szétválaszthatatlan része. Meghatározó szerepe van, a hatás-visszahatás a gazdaság és a társadalmi élet egyéb területei között mindig kétirányú. A gazdaság az emberi és társadalmi élet érdekrendszerének igen mély, primer, és ennek következtében elemi erővel ható rétegét jelenti. A gazdaságpolitika első helyen van a politika rendszerén belül és ez azt jelenti, hogy célravezető gazdaságpolitika nélkül nemigen számíthat sikerre a politika bármelyik másik „ágazata” sem - ugyanakkor a gazdaságpolitika sikerre vitelét nagymértékben megkönnyíti az, ha a politika más „ágazataiban” a kormányzat bölcsességről és önmérsékletéről tesz tanúbizonyságot.⁴⁶

A gazdaságpolitika legfontosabb feladata olyan hazai gazdálkodási körülményeket létrehozni, amely hosszú távon biztosítja az ország termelőerőinek jó hatásfokú működtetését, lépést tartó fejlesztését, a társadalom jövedelemteremtő képességének lehető legmagasabb szinten tartását, valamint a jövedelmek olyan eloszlását a társadalmon belül, amely kedvezően hat vissza a termelőerők működésére és fejlődésére. A gazdaságpolitika egy olyan fejlesztési és struktúrapolitika, pénzügyi szabályozórendszer és olyan gazdasági jogrend, mely a nemzetközi piaci teljesítmény növelésére ösztönzi, kényszeríti a gazdaságot. Másfelől a hazai vállalkozások külpiaci szereplésének, valamint a külföldi vállalkozások hazai piaci szereplésének olyan szabályozása, hogy az se túlvédettséget, se túlságos kiszolgáltatottságot ne eredményezzen, vagyis a hazai gazdaság és a külső környezet egészséges kapcsolatának alakítása. Ilyen értelemben a külgazdaság-politika sok ponton összeforr a külpolitikával, biztonságpolitikával és akár a kétoldalú és sokoldalú gazdasági érintkezések feltételeit kialakuló-megtartó és fejlesztő, ún. „gazdasági diplomácia” területén.

Normális körülmények között egy erősen nyitott gazdaság külpolitikája⁴⁷ 70-80 százalékban külgazdasági diplomácia. Minél intenzívebb a nemzetközi piac hatása a nemzetgazdaságra, és minél egyoldalúbb a hatás elszívási kényszere, annál nagyobb a külgazdaság-politika szerepe a gazdaságpolitikán és áttételesen, az egész politikán belül. Bizonyos esetekben ad

⁴⁶ Kozma Ferenc: Külgazdasági stratégia. 222. Online: <https://mek.oszk.hu/08000/08094/pdf/kulgzd1.pdf>

⁴⁷ Nagy Sándor Gyula – Kutasi Gábor Gazdaságdiplomácia Ludovika Egyetemi Kiadó Budapest, 2020 23-39.

hoc, vagy hosszantartó szituációkban a külgazdaság-politika az egész politikai rendszer abszolút kulcsterületévé válhat.

5. Kulturális diplomácia és országimázs hatásai a külgazdaság alakulására

5.1. Kulturális diplomácia és a magyar kulturális diplomácia kialakulása

Hankiss János⁴⁸ 1939-ben a kulturális diplomácia alapvetései tanulmányban lírai megfogalmazása szerint kulturális diplomácia mindig is létezett. A hétköznapi életből vesz példákat arra, amikor emberek jó színben igyekeznek feltüntetni magukat és így elnyerni a másik ember kegyét. Érdekes megközelítése ez a kulturális diplomáciának, ha végig gondoljuk, akkor a békés meggyőzés elvén alapuló közdiplomácia már létezett. A kulturális diplomácia a kultúrán keresztül igyekszik kapcsolatokat építeni a nemzetek között. A kölcsönös megértés elvén alapszik, és az érdekérvényesítést a hadakozással ellentétben a jó kapcsolatok meglétének köszönhetően a meggyőzésen keresztül éri el. A kulturális diplomácia hazánkban különböző korokban különböző feladatokat látott el. Az első világháborút követő időkben a kezdték megépíteni a külföldi intézeteket, a "Collegium Hungaricumokat"⁴⁹ azzal a céllal, hogy a háborút követő negatív országimázsunkat javítsuk, és hogy a külföldre szorult magyarokat támogassuk magyarság tudatukban. Ezen felül, a külföldi intézetek létesülésének fontos célja a magyar elitképzés fontossága. A második világháborúig ezen elvek és ideológiák mentén létezett a kulturális diplomáciánk, ami elég hiányos a mai kulturális diplomácia felfogáshoz képest. Ugyanis manapság a kulturális diplomáciának sokkal kíváncsibbnak és nyitottabbnak kell lennie a másik nemzetre, és fontos a csereprogramok, nyelvoktatás, és ösztöndíjakon túl a minden területen való részvételi szándék is. Manapság már a szakirodalom úgy képzel el egy sikeres és igazán jól működő kulturális diplomácia cselekvést, hogy az sokkal kreatívabb, és finomabb annál, mint sem, hogy csak érdekközpontú. Ami nem jelenti az érdek hiányát, de sokkal figyelmesebb, és mielőtt bármit is tenne, először felméri a terepet, és igyekszik a programját a másik ország igényeire szabva megvalósítani. Ezeknek a programoknak mind az a célja, hogy népszerűsítse a kultúrát, nemzetet, de ugyanakkor akkor ne legyen erőszakos. Úgy adja el magát, hogy közben előzékeny és figyelmes.

⁴⁸ Hankis János: A kultúrdiplomácia alapvetése, Magyar Külügyi Társaság 1937

⁴⁹ Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve Kairosz Kiadó, Budapest, 2021, 2. kötet

A kultúrának fontos szerepe van a bizalomépítésben és a társadalmakon belüli kihívások feltárásában, továbbá támogatja a fenntartható gazdasági fejlődést és a hátrányok csökkentését. Ezen kívül a kultúrának hatása van az újjáépítésre és a megbékélés politikájára, erősíti a nemzetek közötti kapcsolatokat és ki lehet emelni a kultúra hatását a fiatalokra.

„A közdiplomácia hosszú távú, végső céljait a kulturális diplomácia olyan eszközei segítik, mint az ösztöndíjak, a csereprogramok, a művészetek bemutatása, és az oktatás. A kulturális diplomácia a külföldi közvéleménnyel való stabil és hosszú távú kapcsolatok kialakítását és fenntartását célozza, és a sok év alatt kiépített bizalomnak köszönhetően a külpolitika hatékony eszköze lehet”.⁵⁰

A kulturális diplomácia fő feladata manapság már, hogy próbálja felismerni a befogadó ország kulturális igényeit, és rá szabva próbálja alkalmazni a saját programját. Tehát ne a szembenállásra, ne az elválasztó vagy a versengő aspektusokra koncentráljon, hanem a közös pontokra figyeljen. Ha rivalizáltatjuk a kulturális teljesítményeket, akkor ez csak a sztereotípiák kialakulását, a közösségek bezáródását erősítik. Ugyanakkor a kulturális diplomácia munkája leginkább a külföldi magyar intézetek munkájában valósul meg. Ezen intézeteknek küldetésüket és feladataikat tekintve két típusát különböztetjük meg Magyarországon, a Collegium Hungaricumokat és a kulturális intézetet. A két intézménytípus megkülönböztetését az általános intézet, az általános intézeti kulturális diplomáciai feladatok mellett, az oktatási és tudományszervezési feladatkör alapozza meg, amely az általános intézeti tevékenységen túl, a Collegium Hungaricumok egyik fő profilja. E tevékenységet segíti elő a rendelkezésükre álló megnövelt infrastruktúra és személyi állomány. Ezeknek az intézetnek az élén pedig oktatási-kulturális szakdiplomáták és munkatársaik sajátos struktúrában működnek, ma már a Külügyminisztérium szervezetébe integrálva, a külképviseletek keretei között.

A kulturális diplomácia jórészt a kulturális intézetek munkáján keresztül valósul meg. Ez persze nem kizárólagos, hiszen a kormányzatok közvetlen megállapodások keretében, valamint egyéb államközi megállapodásokat, cserekapcsolatokat, protokolláris alkalmakat kihasználva is igyekeznek bemutatni országuk kulturális értékeit. Ilyenek voltak az évadok, amelyek gyakran a kulturális intézeteken kívül, azokat csak érintőlegesen felhasználva

⁵⁰ Online: https://atti.uni-miskolc.hu/segedanyagok/Kulturdiplomacia_UZS2023.pdf

szerveződtek. Ennek ellenére elmondható, hogy a kultúra külföldi bemutatásának fő intézménye és állandó szereplője a külföldön létrehozott és fenntartott kulturális intézetek. Ezért a fent említett személelmód alapján igyekszem vizsgálni a kulturális intézetek munkáját különböző korszakokban. Magyarországnak a külfölddel való érintkezései az államalapításig nyúlnak vissza. Az ezt követő századokban főleg német-római hatások érvényesültek, az Anjou-ház uralkodásának kezdetétől az olasz városállami kapcsolatok kerültek előtérbe, és ezek a kapcsolatok Mátyás korában élték virágkorukat (magyar reneszánsz). A reformáció újabb lendületet adott a kulturális cserének és nyitásnak. Németalföld és Magyarország között élénk kulturális kapcsolatok létesültek, magyarok mentek tanulni a protestantizmus központjaiba, és érkeztek haza tudással és új eszmékkel felszerelve. A török hódoltság kulturális szempontból pusztulást hozott, majd az osztrák (barokk, klasszicista, szecessziós) kultúrának lett számottevő hatása az országunkban. A személyi kapcsolatokra jó példa a Haydn-testvérek hosszú magyarországi tartózkodása. Joseph Haydn Eszterháznál volt vezető karnagy évtizedeken át, testvére, Michael Haydn pedig Nagyváradon a püspökségi zenekar vezetője volt. De Beethovennek is élénk kapcsolatai voltak Magyarországgal, volt koncertezni Pesten. A példákat sokáig sorolhatnánk. A magyar-nyugat-európai kapcsolatok a 19. századtól váltak igazán jelentősekké, főleg az arisztokrácia és az értelmiség utazásainak köszönhetően. Bécs mindig is fontos hídfőállás volt a magyar arisztokrácia, és azon keresztül a magyar kultúra számára. Elég elolvasni egy Beethoven életrajzot, amiből kiderül, hogy a 19. század legnagyobb zeneszerzőjének támogatói jelentős számban éppen magyar mecénások voltak. Mindez nyilvánvalóan visszahatott a magyarországi kultúrára is. Bécsi és francia mintára nálunk is viszonylag hamar jöttek létre nemzeti nyelvű színházak, zenei iskolák, képzőművészeti felsőoktatási intézmények, múzeumok és kiállítótermek. Mindez a kulturális kapcsolatok kölcsönösen gyümölcsöző hatását mutatja. Talán meglepő, de a kulturális intézetekhez hasonló intézmények is nagyon korán megjelentek a történelmünkben. Magyar fiatalok már a XII. századtól kezdve tanultak külföldön, s a XIV. század során megnyílt prágai, krakkói és bécsi egyetemek is jelentős magyar diákságot fogadtak be. „Az első, részben hazai alapítású külföldi intézménynek az 1579-ben Rómában létrehozott Pápai Német-Magyar Kollégium tekinthető, amely a magyar főpapság továbbképzését szolgálta”.⁵¹

⁵¹ A külföldi kulturális intézetek történetének rövid áttekintése Online:
https://www.kulturpont.hu/content.php?hle_id=9598

A magyar polgárság oktatására 1623-ban Bécsben megalapították a ma is működő Pázmáneumot, de említést érdemel a Mária Terézia által 1749-ben alapított Theresianum is, amely a monarchia leendő értelmiségének fejlődését segítette, és amelyben a magyar diákok 15-20%-ot tettek ki. Az első olyan állami magyar intézmény amit külföldön hoztak létre, a 1917-ben alapított Konstantinápolyi Magyar Kutatóintézet volt, de ezt a kezdeményezést elsöpörték a történelem eseményei, így a főként ösztöndíjasok felvételére szakosodott kutatóközpont csak másfél évig működhetett.⁵²

5.2. Kulturális diplomácia napjainkban

Ma egy ország ismertségének növelésében a hangsúly egy felismerhető országmárka kialakításán és egy jól megfogalmazott üzenet közvetítésében van, amely összhangban van az ország megtervezett és felépített külpolitikájával és külgazdasági előny megszerzésével. A hírnév javításában kiemelt szerepet játszhat az Európai Unió keleti államaival való aktív kapcsolattartás, valamint a különböző önkéntes és nem állami szereplők és elképzelések integrálása. A kultúra definíciója az alkotó egyén szabadságában és függetlenségében gyökerezik, képes egy közösség vagy ország nemzet identitását megerősíteni. A kultúra előmozdításának szelleme ezért túllép az aktuális politikai és gazdasági helyzeten. A mai korban a kulturális diplomácia világszerte egyre nagyobb jelentőségre tesz szert az államközi kapcsolatokban. Globálisan teret hódít, hogy a nemzetközi kapcsolatok résztvevői a kulturális dimenziót az értékek összehangolásának, a konfliktusok megelőzésnek és az együttműködés kialakításának kulcsfontosságú színtereként tekintik. A kultúra véleményformáló erővé válik minden társadalmi és gazdasági szférában. Magyarország kulturális jelenléte a világban messze meghaladja gazdasági erejét, ami a kulturális diplomáciát különösen hatékony eszközzé teszi az érdekérvényesítésben.

A kulturális diplomácia eszközei közé tartozik⁵³ a kulturális intézmények (pl. múzeumok, galériák, könyvtárak), a művészet (pl. zene, tánc, színház), a sport, az oktatás, az idegenforgalom és más kulturális tevékenységek. A kulturális diplomácia segítségével az országok megismerhetik egymás kultúráját, történelmét és hagyományait, ami hozzájárulhat a kölcsönös megértéshez és az együttműködéshez.

⁵² A külföldi kulturális intézetek történetének rövid áttekintése Online: https://www.kulturpont.hu/content.php?hle_id=9598

⁵³ Halász Iván: Diplomácia, Emancipáció, Kultúra Gondolat Kiadó, Budapest, 2022. 103-118

A kulturális diplomácia a diplomácia más formáival együttműködve, például a politikai, gazdasági és biztonsági diplomáciával, fontos szerepet játszik a nemzetközi kapcsolatokban és a béke megőrzésében. Olyan politikai eszköz, amely az országok közötti kulturális kapcsolatok és együttműködés előmozdítására és erősítésére összpontosít. Az ilyen kapcsolatok lehetnek a művészet, a zene, az irodalom, a sport, a tudomány és a technológia területén, valamint az oktatás, a turizmus és az emberi jogok terén.

Lehetővé teszi az országok közötti kulturális különbségek és hasonlóságok megértését és ünneplését, ami hozzájárul a kulturális sokszínűség tiszteletéhez és a kultúrák közötti párbeszédhez. Az ilyen kapcsolatok elősegítik az országok közötti kapcsolatok és együttműködés javítását, és hozzájárulnak a béke és a stabilitás megteremtéséhez a világban.

A kulturális diplomácia egyesült államokbeli példáján keresztül bemutatható, hogy a kulturális diplomácia milyen eszközökkel valósulhat meg. Az Egyesült Államok kulturális diplomáciai tevékenységei közé tartozik az Amerikai Nagykövetség⁵⁴ és Kulturális Központok működtetése, amelyek célja az amerikai kultúra és értékek megismertetése a világ többi részével, valamint a világ más országainak kultúrájának és értékeinek megismerése az amerikai közönség számára. Az Egyesült Államok kulturális diplomáciája magában foglalja az amerikai művészek, zenészek és írók külföldi turnéit, a nemzetközi diákesere programokat, az oktatási együttműködést és az angol nyelv tanítását a világ különböző részein.

A kulturális diplomácia fontos eszköz a világ országai közötti kapcsolatok fejlesztésében és a kultúrák közötti megértés előmozdításában.

Az egész világon az internet megjelenésével kialakuló hálózatok, az interaktív mindennapi élet ma már másfajta megközelítéseket és gondolkodásmód kialakítását követeli meg. Ezek megjelenése új kihívások elé állítják a gazdasági, a tudományos és kommunikációs élet szereplőit, egyben új impulzusokat kap a kulturális diplomáciai tér is. Az országok közötti szabad és gyorsabb mozgás lehetősége, a nemzetközi vállalatok franchise-hálózatainak kiépítése új típusú interkulturális áramlást váltott ki. A kommunikáció és a média globalizációja közelebb hozta egymáshoz az embereket, és ma már a földrajzi távosság is sokkal könnyebben áthidalható, ezért a régebben zártabb világot mutató államokkal vagy a benne élő emberekkel is könnyebben lehet kommunikálni.

⁵⁴ Online: <https://hu.usembassy.gov/hu/education-culture-hu/>

Ezek a változások eredményezték, hogy a régi klasszikus diplomácia helyére, egy új szemléletű diplomácia lépett.

Az új diplomácia átveszi a klasszikus diplomácia elveit, de új módszereket hoz magával. Az új kihívás a "soft power" közdiplomácia koncepciójának kidolgozása és gyakorlati megvalósítása, azaz a közdiplomáciában rejlő lehetőségek kihasználása az országról alkotott pozitív kép kialakítására.

A mai nemzetközi piacon egy országról kialakított kép a legtágabb értelemben véve központi szerepet játszik érdekcincik elmozdításában és a jó partneri kapcsolatok kiépítésében. A szakirodalomban a soft power és a nyilvános diplomácia gyakorlati alkalmazása és első mérhető hatása a hidegháború korszakára nyúlik vissza. Ez volt az első valódi tapasztalat a tömegek meggyőzésének és szimpátiájuk megnyerésének képességéről. A két nagyhatalom - a Szovjetunió és az Egyesült Államok - harcában ugyanis az amerikai életmód, kultúra és társadalmi felfogás minden kommunikációs és technológiai eszközön keresztül terjesztve a tömegeket a saját oldalukra vonzotta, és ebben rejlett a legnagyobb siker a Szovjetunióval szemben. A soft power és a nyilvános diplomácia révén ugyanis az Egyesült Államok átütő sikereket ért el. A film és zeneiparon, a személyes kapcsolatokon keresztül az Egyesült Államoknak sikerült megnyernie a tömegeket, elterjeszteni az amerikai életmódot, a Coca-Cola-érzést és a rock and roll stílust az egész világon.

5.3. Soft power (Lágy erő)

A softpower⁵⁵, a "puha hatalom" fogalmának elméleti kidolgozása Joseph Nye érdeme. Nye a hatalmat nemcsak a katonai és gazdasági erők együttes létezésében látja, hanem határozottan kiáll egy másik erő, a puha hatalom létezésében, amelyeket egymáshoz kapcsolódónak tekint, és mindegyik a másik befolyását használja fel egy cél elérése érdekében. A különbség a magatartás jellegében és az eléréséhez használt eszközök alkalmazásában rejlik. A puha hatalom sokkal kevesebb erőforrást igényel, mint a kemény hatalom. Sokkal kevesebb befektetést, de sokkal több gondolkodást és jó magatartást igényel. Nye szerint a puha hatalom sokkal költséghatékonyabb, mint a gazdasági és katonai hatalom.

⁵⁵ Online: <https://debrecenbar.wordpress.com/2017/01/16/soft-power-puha-hatalom-puha-befolyasolas-puha-ero/>

Az országról alkotott kép meggyőzi és lenyűgözi az embereket, teret enged a másik oldalnak, és ezáltal barátságokat és jó kapcsolatokat teremt. Ez a vonzerő a jó nemzeti és országképre, a kulturális nyitottságra, a jó kapcsolatokra és a művészet szabad áramlására épül. A kulturális nyitottság és sokszínűség mellett a művészet szabad áramlása a demokrácia jelenlétét feltételezi. A demokrácia hiánya bezárja az ajtót a puha hatalom előtt. A soft power eszközei közé tartozik a kulturális diplomácián keresztül a nyilvános diplomácia. A puha hatalom nem csak a gyenge, gazdasági fölény nélküli államok stratégiája; azon országok számára is fontos és jól használható, akik gazdaságilag erős országoknak számítanak. A puha hatalom segít olyan célok elérésében, amelyeket gazdasági dominanciával nem lehet elérni. Például a félelem helyett az ország szeretete, a nemzetben való gondolkodás elősegítése vagy a sajátok vallott értékeink mellett való kiállás szimpátiát eredményezhet⁵⁶. A soft power tehát lehetőséget kínál arra, hogy tartós és hosszú távú sikereket érhünk el a háború költségei nélkül. A jó kapcsolatok kiépítése és az empátia segít a nemzeti érdekeinek elmozdítását és érdekeink elfogadtatását. A gyengébb nemzetek számára a legnagyobb lehetőség olyan célok és érdekek elérése, amelyek egyébként gazdasági erejük hiánya miatt elérhetetlenek. A klasszikus diplomáciát gyakran zártnak, titokzatosnak és elitistának tartják. Ezzel szemben a nyilvános diplomácia sokkal szélesebb eszközökkel rendelkezik és a közönség számára is érthetőbb, kézzelfoghatóbb megoldásokkal dolgozik. A nyilvános diplomácia kifejezést a magyar szakirodalomban többféleképpen fordították public diplomacy, social diplomacy, azaz társadalmi diplomácia vagy közdiplomácia néven találkozhatunk vele. de az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában az 1960-as évek elején vált használatossá. A hidegháború tapasztalatai a 1960-as években vezettek a nyilvános diplomáciában rejlő lehetőségek felismeréséhez. Amerikai politológusok szerint az Egyesült Államok azért tudott végső győzelmet aratni a Szovjetunió felett, mert véleményük szerint a meggyőzés és a puha hatalom révén kihasználta a nyilvános diplomáciában rejlő lehetőségeket. Az ideológiai hadviselés hosszú távú célja azon a meggyőződésen alapult, hogy ha egy ellenséges állam által uralt társadalomban kedvező vélemény alakul ki az Egyesült Államokról vagy a Szovjetunióról, akkor az adott kormányt rá lehet venni a fennálló társadalmi rend

⁵⁶ Online: <https://dolgozattar.uni-bge.hu/8834/1/L%C3%A9sty%C3%A1n%20M%C3%A1ria%20Kultur%C3%A1lis%20diplom%C3%A1cia%20helye%20a%20glob%C3%A1lis%20kommunik%C3%A1ci%C3%B3ban%20%20%20Szakdolgozat%20K%C3%BClke%20reszkedelmi%20kar%202016.pdf> 13-16

megváltoztatására. A hidegháborús modellben az állam fő eszköze a nemzetközi műsorszolgáltatás volt.

Az információs technológia rohamos fejlődésével és az információ csere globalizálódásának köszönhetően a tömegek képesek nemzetközi szinten is hatást gyakorolni. A hagyományos diplomácia úgy kezdett megváltozni, hogy a diplomácia fokozatosan "nyit" a nyilvánosság felé, és ez a fokozatos nyitás már nem történhet klasszikus keretek között, hiszen a nyitás következménye a nyilvánosság bevonása a diplomáciai feladatok ellátásba, így válik nyilvános diplomáciává. A fenti megállapítások a hidegháborús időszakból adnak választ arra a kérdésre, hogy mit is csinál a nyilvános diplomácia, hiszen a közvélemény befolyásolásával foglalkozik, de természetesen mindig van külpolitikai érdek is ebbe az irányba. A nyilvános diplomácia alapvetően ugyanazokat a célokat kívánja elérni, mint a hagyományos diplomácia, de a külföldi közvélemény vagy egy bizonyos közönség kiválasztásával és mellé állításával. A nyilvános diplomácia magánszemélyeket és nem kormányzati szervezeteket is megcéloz. Nagyon jó példa erre a magyar Sziget Fesztivál, amelyet nem állami szereplők szerveztek és irányítottak, és amelyen nem állami szereplők vettek részt. Tekintettel arra, hogy magyar kezdeményezésről van szó, és Magyarországon kerül megrendezésre, a reklámja és a marketingje külföldön az országot reprezentálja. Ez a példa jól mutatja be, hogy egy fesztivál, kulturális esemény hogyan befolyásolja a magyar országimázst, a Magyarországról alkotott képet. Ilyen példa lehet a Coca-Cola nemzetközi cég, hiszen a világon bárhol vásárol valaki Coca-Cola üdítőt, arról az Egyesült Államok fog az eszébe jutni vagy mondjuk a Volkswagen vagy a BMW autók esetébe mindenki Németországgal fogja összekapcsolni. A kulturális diplomácia és a branding mellett a közdiplomáciának ma már általános feladata egy ország képének javítása, minél pozitívabbá tétele. A szereplők nemcsak az állami és közjogi szervek, hanem a nyilvánosság és a társadalom egésze is. A közdiplomáciát tehát állami és nem állami szereplők végzik azzal a céllal, hogy más kultúrákat is megismerjenek, képesek legyenek önmagukról tanulni, más országokkal kapcsolatokat építsenek ki és a kölcsönös megértés révén befolyásolják mások nézeteit, valamint saját értékeiket és érdekeiket népszerűsítsék. A nyilvános diplomáciai lépések azonban önmagukban nem elegendőek egy országról alkotott pozitív kép kialakításához, hacsak nem támasztja alá őket megfelelő állami politika vagy akár katonai beavatkozás. A nyilvános diplomáciához nyitott kulturális térre van szükség, mert csak ott tud megmutatkozni és érvényre kerülni.

A legjobb helyzetben van ahhoz, hogy pozitív és hatékony tájékoztatást nyújtson azoknak, akik elég nyitottak és kíváncsiak ahhoz, hogy meghallgassák, és ehhez a kulturális diplomácia lágyítására van szükség. Ezek a szakterületek minden ország, így Magyarország számára is fontos alkalmat kínálnak, amelyek mind a gazdasági, mind a kulturális életet fellendítik. A kulturális diplomácia azonban önmagában nem oldja meg a jó kölcsönös kapcsolatok problémáját, ahogyan a nemzeti márkaépítés fogalmával sem tudunk foglalkozni, ha nem teszünk jót globálisan, és nem vagyunk érzékenyek a globális kérdésekre (Simon Anholt 2014). A kulturális zárkózottság nemcsak azért rossz, mert önzést és arroganciát képvisel, hanem azért is, mert zárt falak között nem lehet kommunikálni magunkról. Nem láthatnak rólunk pozitív képet, ha mi magunk is negatívak vagyunk. A jó nemzeti imázs mások számára vonzó és érdekes. A nemzeti márkaépítés és a nyilvános diplomácia két eltérő fogalom. A nyilvános diplomácia egyesíti és magába foglalja a z országmárkaépítést. Más szóval, a nyilvános diplomácián keresztül közvetítjük országunkról alkotott képet is, amely az országmarkázás következménye, ezen eszközökkel tudjuk vonzóvá tenni magunkat nemzetközi térben.

5.4. Country Branding (Ország markázás)

Ha egy ország pozitív imázsa van a külföldiek számára, akkor az ország turisztikai célú látogatásokban részesülhet, ami jelentős bevételt jelenthet a gazdaságnak. Ezenkívül a pozitív országimázs segíthet vonzóbbá tenni az országot a külföldi befektetők számára, akiknek nagyobb bizalmat adhat az ország, és így nagyobb eséllyel hajlandók befektetni.

Az országimázs jelentős hatással lehet az exportra is, mivel egy pozitív imázs erősítheti az ország termékeinek és szolgáltatásainak vonzerejét. Az importra is hatással lehet, mivel az országimázs befolyásolja az országban készült termékek és szolgáltatások minőségre vonatkozó megítélését.

Ezenkívül az országimázs fontos szerepet játszik az ország diplomáciájában is, mivel a külföldi partnerek véleménye hatással lehet a külpolitikára és a nemzetközi kapcsolatokra.

Az országimázs fontos tényező a külgazdaságban, és egy pozitív imázs elősegítheti az ország gazdasági és diplomáciai sikereit a nemzetközi szintén.

Az ország markázás témájában Simon Anholt munkássága megkerülhetetlen. Véleménye szerint, ha egy ország zárt és nem vesz tudomást a környezetében és a világban zajló

eseményekről, továbbá azok megoldásában sem kíván részt venni, akkor az nem csak a vezetők hibája, ugyanis feltételezhetően ezt várja el tőle a többség.

A zárkózottság és introvertáltság másik oka Anholt szerint a kulturális "pszichopátia", ami szerinte azt jelenti, hogy annyira boldogtalanok vagyunk, hogy nem érzünk empátiát más emberek iránt, hanem csak azok iránt, akik olyanok, mint mi, vagy a mi csoportunkhoz tartoznak. Mivel a belföldi és a globális problémák ritkán azonosak, így egy országon vagy nemzetben belüli problémák orvoslása nem jelenti azt, hogy hozzájárultunk a globális szintű problémákhoz. (Simon Anholt, Ted interjú) A kormányok, amelyeknek politikai tanácsadóként dolgozott, többször is tudni akarták, hogy mit gondolnak róluk az emberek, ezért Simon Anholt 2005-ben elindított egy felmérést, az úgynevezett Country Branding Indexet, amely a világ lakosságának 70%-át kérdezte meg arról, hogy az emberek mit gondolnak más országokról és miért gondolják azt. (Simon Anholt 2014) A tanulmány arra mutatott rá, hogy egy országot azért tudunk csodálni, mert azt gondoljuk, hogy az jó, mert adott valamit a világnak és azért tudjuk szeretni az adott országot, mert azt gondoljuk, hogy a biztonságosabbá és igazságosabbá tette a világot. Ez a felfedezés azért is rendkívül fontos, mert olyan magyarázatot tudott adni, ami érthető és globális szinten jelezte, hogy mik az igények és mit tartanak az emberek értéknek. Ha azt szeretnénk, hogy fejlődjön a gazdaságunk, versenyképesek akarunk lenni a nemzetközi térben, akkor szükséges elérni, hogy más nemzetek és emberek tisztelettel tekintsenek ránk. Nemzetközi szinten is nyitottnak kell lennünk, és érdeklődést kell mutatnunk az egész világ problémái iránt⁵⁷. A közgazdasági elemzésnél is egyértelműen látható volt, hogy minél nyitottabb, befogadóbb egy ország, annál versenyképesebb lehet⁵⁸. Simon Anholt és csapata egy olyan mutatót is létrehozott (a Jó Ország Indexet), amely most azt méri, hogy az országok mennyit és mit tesznek hozzá az emberiséghez.

⁵⁷ Simon Anholt TED interjú Online:

https://www.ted.com/talks/simon_anholt_which_country_does_the_most_good_for_the_world

⁵⁸ Simon Anholt TED interjú Online:

https://www.ted.com/talks/simon_anholt_which_country_does_the_most_good_for_the_world

Az országmárkázás⁵⁹ arról szól, hogy a lehető legmeggyőzőbb módon, konkrét céllal, jövőképpel és stratégiával mutatkozzunk be. Az országoknak elsősorban azért kell tervet készíteni a márkájukról, mert egy jó országkép vonzza a turistákat, serkenti a tőkebeáramlást, növeli az exportot, és vonzza az embereket.

Az országmárkaépítés további céljai lehetnek, mint például a nemzetközi térben való érvényesülés elősegítése, az állampolgárok hovatartozásának és önbizalmának erősítése, a nemzetközi hitelesség és a befektetői kedv előmozdítása.

Ezért megállapíthatjuk, hogy a márkaépítés egy marketing-tudományág. Míg a nyilvános diplomácia⁶⁰ a nemzetközi szintén történő befolyásolás, többek között egy országról kialakított képet közvetít a világ többi országa felé, a kulturális diplomácia feladata a kapcsolat teremtés és azok ápolása. Ezek a tudományágak segítik és kiegészítik egymást. Egy ország imázsa olyan közjó, amely befolyásolja mindazon dolgok, a versenyképességét, amelyek az ország nevét viselik. Így a közdiplomácia, ha sikerül javítania egy ország imázsát, hozzájárul a nemzetközi térben szerzett jobb pozíciókhoz és javítja a versenyképességét. Szondi György a közdiplomácia és a nation branding kapcsolatát vizsgálja, és arra a következtetésre jut, hogy bár egyesek nem hiszik, hogy a kettő összefügg, mégis megállapítható az egymásra hatás és vannak olyan helyzetek, amikor hasonulnak egymáshoz⁶¹.

Arra a következtetésre jut, hogy a két terület között nagyobb együttműködésre van szükség, nemcsak elméletben, hanem a gyakorlati szakemberek között is, hogy a közös célok elérése érdekében nagyobb szinergia jöjjön létre. Így egy ország jól átgondolt és megalapozott, a megfelelő információs hálón keresztül megtalált arculatát a kulturális diplomácia által ápol és fenntartott jó kapcsolatokon keresztül a globális térben a közdiplomácia közvetítheti, és ha ehhez még a művészeti diplomácia is hozzáadódik, akkor valóban eredményes munkát végezhetünk, és a legtöbbet hozhatjuk ki a soft powerünkből. Igazán izgalmas, hogy nemcsak a termékeknek, hanem az országoknak is lehet arculata.

⁵⁹ Online: https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/08/7_2021_szemle_kulonszam_eck.pdf 83-87

⁶⁰ Online: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/705/1/Simon_Nagy_Lilla.pdf 43-45

⁶¹ Online: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/705/1/Simon_Nagy_Lilla.pdf 142-144

Ez azonban, amellett, hogy izgalmas, veszélyes is lehet, ha nem tudjuk, hogyan kell megfelelően használni, vagy nincsenek meg a megfelelő eszközeink hozzá. Ahogy a demokrácia a puha hatalom előfeltétele, úgy a demokrácia jelenléte fontos egy ország jó megítélése szempontjából is. Minél pozitívabb és kíváncsibb egy ország arculata, annál vonzóbb, és annál szabadabb és nyitottabb a kultúrája. A globális együttműködés érdekessége, hogy sajátos és egyedi arculat kialakítására használható, hasonló alapvető célokkal és hasonló eszközökkel, de a nemzeti sajátosságokat hangsúlyozva. Másképp fogalmazva, a világban gyakori, hogy "egy város neve márkává válik"⁶². Ez akkor fordulhat elő, ha olyan városok, ahonnan világhírű termékek vagy eszmék származnak, gyakran szerepelnek a médiában vagy a különböző kommunikációs csatornákon ugyanezzel a termékkel vagy eszmével a nevük körül. Ez megkönnyíti az emberek számára, hogy megjegyezzék, és mivel valami olyasmire asszociálhatunk, amit ismerünk és szeretünk, ez jó módja annak, hogy pozitív benyomást keltsünk egy helyről. Erre példa Japán, amely kihasználja azt a tényt, hogy onnan származik a Toyota, és egy olyan óriásplakátot használ, amelyen az áll: "Üdvözljük Toyota Cityben". Így nagyobb valószínűséggel jut eszünkbe a város, mintha csak a város nevét írnánk a hirdetőtáblára.

Magyarország országimázsa az elmúlt években vegyes képet mutatott. Az ország gazdasági és turisztikai fejlődése nagy előrelépést mutatott, és az ország meghatározó szerepet játszik a régióban. Az ország számos nemzetközi rendezvénynek és sporteseménynek adott otthont, és egyre több turista látogatja meg az országot.

Azonban az országimázs kialakításában és fenntartásában az elmúlt években számos kihívás merült fel. Az ország politikai helyzete és a kormányzat döntései sok vitát és kritikát váltottak ki az országban és a nemzetközi közösségben, az országot többször bírálták az emberi jogi szervezetek és az Európai Unió.

Az országimázs megítélése nagymértékben függ az ország gazdasági és politikai helyzetétől, valamint az ország kulturális és turisztikai értékeitől. Az országimázs javításához szükséges a nyitottság, a tolerancia és a kommunikáció, és az, hogy az ország pozitívumai és erősségei kerüljenek előtérbe. A megfelelő országimázs hozzájárulhat az ország gazdasági

⁶² Online: <http://www.papp-vary.hu/markazas/>

fellendüléséhez, a külföldi befektetések és turizmus növekedéséhez, valamint az ország megbecsülésének és tiszteletének növeléséhez a nemzetközi közösségben.

6. Esettanulmány a Szerb Intézetnél

Amikor a dolgozatom témájának a diplomáciát és a külkapcsolatokat választottam, akkor biztos voltam benne, hogy egy szomszédos országról fogok írni és felkutatom, hogy milyen kapcsolatunk van vele. Azonban, ahogy végig gondoltam a szomszédos országainkat és a jó szomszédi viszonyt, már nehezebb kérdésbe botlottam, vajon kivel is vagyunk jó szomszédi viszonyban. Ha a történelmünkre gondolok, nehéz olyan országot mondani, akivel baráti lett volna a kapcsolatunk. Végül Szerbiát választottam. Az I. világháborút követően Magyarország és Szerbia történelme is viharokkal telítődött, lehet ezért találtam szimpatikusnak, mindkét nemzet az XX. században szenvedte el a legnagyobb nemzeti gyászt, továbbá ha a magyarországi 150 éves török megszállásra gondolok, akkor abból a pusztításból Szerbiának is jutott. A mai 21. századi problémákra gondolva pedig nem lehet elmenni, amellet, amit a migráció okoz Szerbiának. Ázsia, a Közel-Kelet és Afrika országaiból érkezők gyakran választják a Törökország-Görögország-Szerbia-Magyarország útvonalat arra, hogy Nyugat-Európába juthassanak.

Így, hogy választásom Szerbiára esett, keresnem kellett egy olyan intézményt, mely közrefogja a magyarországi szerbeket, foglalkozik a jelenlegi és múltbeli helyzetükkel, gyökereikkel és kapcsolatot tart Szerbiával, valamint elősegíti a szerb – magyar kapcsolatokat. Interjúmat, Lásztity Péroval a Szerb Intézet igazgatójával folytattam.

Részletesen beszélt a szerb történelemről, a Magyarországra való betelepülésükről, a szomszédos országaikkal való kapcsolatukról és a jelenlegi magyarországi szerbek és Szerbia kapcsolatáról.

Magyarországgal való dinamikus kapcsolat a XII. században született, amikor II. (vak) Béla magyar király felesége lett szerbiai Ilona, I. Uros szerb nagyzsúpán lánya. Uralkodásuk idején nagyobb számú szerb nemzetiségű telepések érkeztek a Csepel-szigetére, akik megalapították a ráckevei szerb monostort. Ez ma Magyarország legősibb és legjelentősebb szerb nemzetiségi emléke. A szerb telepések mezőgazdasággal, kereskedelemmel és katonáskodással foglalkoztak. Például Bakics Pál, aki testvéreivel II. Lajos király seregében Tomori Pál mellett harcolt. Vitézségéért és bátorságáért nemességet kapott és harcolt a Mohácsi-csatában.

A szerb telepések nagyobb számban a XVII. században érkeztek Budakalász, Pomáz, Szentendre, Pest környéke, Battyonya, Gyula, Baja, Csongrád és Baranya környékére.

A szerb lakosság adókat fizetett, a végvárrendszerekben szerb katonák védték az országot és sokszor határőr feladatokat láttak el.

A 18. és 19. században további szerb telepések érkeztek a térségbe, elsősorban gazdasági okokból. Az akkori Magyarország mezőgazdasági fejlettsége miatt sok szerb parasztember vállalta el a bérmunkát a magyar földesurak gazdaságaiban. A 19. század végén és a 20. század elején a szabadkai és az újvidéki városokból is sok szerb érkezett Magyarországra, akik az ipari fejlődés által kínált munkalehetőségeket kihasználva telepedtek le az országban.

A következő hullám a második világháború után, a Trianonban elveszített területek miatt települt át sok szerb Magyarországra, különösen az Vajdaság területéről. Az 1990-es években a szerb polgárháború miatt további szerb menekültek érkeztek Magyarországra, akiket humanitárius okokból fogadtunk be az országban.

Az elmúlt évszázadokban a szerbek Magyarországon élő közössége jelentős méreteket öltött, és a mai napig számos magyar városban és faluban található szerb közösségek. A 2011-es népszámlás KSH adatai alapján Magyarországon 7210 fő vallotta magát szerb nemzetiségűnek, ami a szomszédos országokból származó nemzetiségieket tekintve a szlovákok, románok és horvátok után a 4. legnagyobb lélekszámú közösséget jelent. A két nép történelmi kapcsolatai nem csak a betelepülésre korlátozódnak, hanem számos más területen is megjelenik, például a kultúrában, a sportban és a gazdasági kapcsolatokban. Szerbia és Magyarország évszázados kulturális kapcsolatai igen gazdagok és nagy múltra tekintenek vissza. Az idők során a két ország kapcsolatai számos kulturális hatást és befolyást gyakoroltak egymásra. A szomszédi viszony sok esetben kulturális és gazdasági együttműködésekben nyilvánult meg. Például a középkori Magyar Királyság és a szerb Nemanjić-dinasztia idején a két ország együttműködött a területi növekedésben, valamint a kereskedelem és az oktatás terén.

Példa a szerb jelenlétre a szentendrei születésű, Jakov Ignjatovic szerb író, akit, mint „szerb Jókait” emlegetnek. A szintén szentendrei születésű Blasits Mladen, későbbi nevén Szamos Mátyás, a Szamos Cukrászda alapítója. A pomázi születésű Vujicsics Tihamér zeneszerző, népzenegyűjtő, a Vujicsics Együttes egyik alapítója és a sort nagyon sok ismert személlyel lehetne folytatni. A kultúra tekintetében nem mehetünk el a szerb ortodox egyház jelentősége mellett. Mint, ahogy a dolgozatomban már említett a ráckevei templom, mely a maga

korában jelentős egyházi és gazdasági központ volt. Az 1585-ben alapított grábóci kolostor, mely a török uralom alatt álló területek legfontosabb ortodox szellemi központja lett. Illetve a napjainkban is a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye Szentendrén, mely jelentős művészeti és irodalmi központtá fejlődött és kiemelendő a maradandót alkotó szerb egyházművészeti ikonfestészet. A két ország kulturális kapcsolatai ma is élők és sokrétűek. A zene, az irodalom, a képzőművészet és a film területén számos közös projekt valósult meg, például a Budapesti Tavaszi Fesztivál és a Belgrádi Nemzetközi Könyvfesztivál. Az oktatás és a tudományos együttműködés is fontos terület a két ország közötti kapcsolatokban.

A kulturális kapcsolatok elmélyítése érdekében mindkét ország több programot és kezdeményezést indított. A magyar kormány támogatja a szerb magyar nyelvű oktatást, míg a szerb kormány a magyar kultúra és nyelv tanulását ösztönzi. Ezeken kívül számos civil szervezet és alapítvány is tevékenykedik a két ország közötti kulturális kapcsolatok megerősítése érdekében.

A két ország között a gazdasági kapcsolatok is hosszú múltra tekintenek vissza. Azonban a két ország közötti gazdasági együttműködés a 21. században még inkább elmélyült, és ma már Szerbia a harmadik legfontosabb kereskedelmi partnere Magyarországnak, míg Szerbia a hetedik legfontosabb kereskedelmi partner Magyarország számára.

Magyarország fontos exportpiac Szerbia számára, mivel a magyar cégek számos terméket szállítanak a szomszédos országba, mint például élelmiszert, autóalkatrészeket, vegyi anyagokat és textiltermékeket. Az export fő célpiacai között a gépgyártás, az autóipar, az élelmiszeripar, valamint a vegyipar szerepelnek.

A magyar cégek is számos terméket importálnak Szerbiából, így például textilanyagokat, fémeket, építőanyagokat, illetve szolgáltatásokat is igénybe vesznek, mint például a szállítmányozás és a logisztika. A szerb-magyar gazdasági együttműködés régóta fennálló és erős kapcsolatokat jelent a két ország között. A két ország közötti kereskedelmi forgalom 2021-ben elérte a közel 4 milliárd eurót, és mindkét ország számára fontos exportpiacot jelent a másik. A két ország közötti kereskedelem legnagyobb részét az ipari termékek, az élelmiszerek és a vegyipari termékek teszik ki.

A két ország közötti együttműködés nem csak a kereskedelemre korlátozódik, hanem az energetikára és az infrastruktúra fejlesztésére is kiterjed.

Az elmúlt években számos nagyszabású infrastrukturális projektet hajtottak végre a két ország között, mint például az új Duna-híd építése és a Budapest-Belgrád vasútvonal modernizációja. Emellett a két ország közötti gázvezeték rendszer is kapcsolódik egymáshoz, és egy közös gázpiac kialakítása is tervezés alatt áll.

A szerb-magyar gazdasági együttműködésre a két ország kormánya is nagy hangsúlyt fektet. A magyar és a szerb kormány rendszeresen szervez gazdasági fórumokat és üzleti találkozókat a két ország vállalkozói számára. Emellett a két ország közötti kormányzati megállapodások is számos területen szabályozzák a gazdasági együttműködést.

A két ország közötti gazdasági kapcsolatokat a politikai szinten is támogatják, ha csak a 2023-as évre gondolok, több magyarországi vezető, mint Orbán Viktor miniszterelnök úr, Sziijjártó Péter külügyminiszter úr vagy Novák Katalin köztársasági elnök asszony járt Szerbiában. Az elmúlt években számos magyar-szerb gazdasági fórumot rendeztek, amelyeken a két ország vállalkozói találkozhattak, és üzleti kapcsolatokat építhettek ki. Emellett a két ország kormányai is számos megállapodást írtak alá a gazdasági együttműködés terén, amelyek a kereskedelem, az energia, az infrastruktúra és a közlekedés területét érintik. Elmondható, hogy a szerb-magyar gazdasági kapcsolatok erősnek tekinthetőek, és a két ország közötti együttműködés további elmélyítése előnyös lehet Magyarország számára. A jövőben további lehetőségek lehetnek a szerb-magyar gazdasági kapcsolatok fejlesztésében, különösen az innováció és a digitális gazdaság terén. Ezek a területek a jövőben fontos teret kapnak, így a két ország versenyképessége erősödhetne. Magyarország és Szerbia közötti együttműködés és partneri kapcsolatok erősítése mindkét ország gazdasági növekedéséhez és fejlődéséhez hozzájárulhatnak.

7. Konklúzió

Dolgozatom legfőbb megállapítása, hogy más országok kultúráinak megismerése, az dinamikus személyi ismeretségek, az együttműködések segíthetik elő a magyar érdekérvényesítést. A kisebbségek ezen az úton fontos lépcsőfokok lehetnek, azonban a legtöbbet a helyismeretük révén jelenthetnek. Sokat segíthetnek abban, hogy Magyarország gyümölcsöző és pezsgő kapcsolatokat alakítson ki az anyaországi intézményekkel és személyekkel. Például az interjúm során tudtam meg, hogy Szerbiában, pontosabban Belgrádban van a Collegium Hungaricum, amely a szerb-magyar kapcsolatok elmélyítését és a két nép közötti kulturális és tudományos kapcsolatok fejlesztését tűzte ki célul. Az intézet munkája fontos szerepet játszik a szerb-magyar kapcsolatok fenntartásában és

fejlesztésében, valamint a magyar kultúra és a nyelv népszerűsítésében Szerbiában. Hasonló feladatokat lát el a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet is. Ezen intézeteknek nem csak a fogadó országban az adott kisebbség számára kellene programokat nyújtania, hanem a hasonló Magyarországon működő adott nemzet kisebbségével kapcsolatot tartó, például a magyarországi Szerb Intézettel is kapcsolatot kellene tartani és közös programokat létrehozni, Ezen intézetek nagyban hozzájárulhatnak a személyes kapcsolatok kialakításában az adott két nemzet között. A kultúrdiplomácia egy olyan része a diplomáciának, amely figyelembe veszi és munkájába integrálja a művészeti, oktatási-tudományos, és gazdasági szempontokat. A diplomáciának ez a része dinamikusan fejlődik, szakmai ismeretei növekszik és a mindennapjainkban beépültek a gazdaságtan fogalmai közé. Kiemelendők azok a személyek, akiknek bejáratott kapcsolatuk van egy másik nemzethez, kultúrához. Ugyanígy fontos a külföldi kulturális kapcsolatfelvétel, megjelenés és együttműködés tudatos tervezése és megvalósításának átgondolása. Az országkép legfőbb alakítója maga a nemzet és az adott ország, valamint a hozzá kapcsolható háttérintézmények. A központi szervezetrendszer kialakítása az országkép víziójában azért fontos, mert ott tudnak megszületni az elképzelések, a stratégiák és a programok megvalósításához szükséges eszközöket is biztosítják.

Egy jól átgondolt terv elfogadása vezethet a sikerhez és figyelembe kell venni, hogy a különböző kultúrákban különböző igényekre kell reagálva építkezni, de a célnak mindig azonosnak kell lenni. Remélem azon az úton tudunk majd járni, ami a különbözőségeink megismerése mellett, a közös pontok fontossága mentén emelkedik ki és a kölcsönös tisztelet mellett a tárgyalóasztalokhoz vezetnek, ahol az emberi értékek mindenki számára elsődlegesek lesznek.

IRODALOMJEGYZÉK:

Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve, Kairosz Kiadó, Budapest, 2021 Első kötet

Új Diplomáciai Lexikon – A nemzetközi Kapcsolatok Kézikönyve, Kairosz Kiadó, Budapest, 2021 Második kötet

Kincses László: Diplomáciatörténet HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2005

Hargitai József: A diplomáciai és konzuli kapcsolatok joga Aula Kiadó Kft, Budapest, 2005

Henry Kissinger: Diplomácia, Panem Kft., Budapest, 1996

V. M. Chvosztov: Az újkor diplomáciai története. Budapest. Szikra Kiadás. 1948.

Diósszegi István: A kulisszák mögül... A diplomácia története 1919-től 1939-ig. Paginarium. 1996

Nagy Sándor Gyula – Kutasi Gábor Gazdaságdiplomácia Ludovika Egyetemi Kiadó Budapest, 2020 23-39.

Hankis János: A kultúrdiplomácia alapvetése, Magyar Külügyi Társaság 1937

Halász Iván: Diplomácia, Emancipáció, Kultúra Gondolat Kiadó, Budapest, 2022.

Online:

Sziebig Orsolya Johanna: A diplomáciai és konzuli kapcsolatok jogának fejlődése és alapintézményei. Online tananyag, Szegedi Tudományegyetem. Online: https://eta.bibl.u-szeged.hu/1431/1/EFOP_AP6_DKKJ_Alapint%C3%A9zm%C3%A9nyek_tananyag_ojsziebig_2018.pdf

Takács László: A római diplomácia Akadémiai Kiadó, 2017 Online: [A római diplomácia - Takács László - MeRSZ](#)

Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnevend Pál, Valki László: Nemzetközi jog. Wolters Kluwer Hungari Kft. 2017 Online: [Nemzetközi jog - Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnevend Pál, Valki László \(szerk.\) - MeRSZ](#)

<http://www.grotius.hu/cikk/grotius.asp>

Kovács Péter: Nemzetközi Közjog. <https://docplayer.hu/9266663-Nemzetkozi-kozjog-kovacs-peter.html>

https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz2017_2/Strohmeyer.pdf 188.

NKE oktatási segédanyag – Zsigmond Edina – Diplomáciai protokoll

[https://tudasportal.uni-](https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/100085/310.pdf?sequence=1)

[nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/100085/310.pdf?sequence=1](https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/100085/310.pdf?sequence=1)

[https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-](https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf)

[hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf](https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/szv_tankonyv_kul_es_biztonsagpolitika_20220301.pdf)

Kádár Béla: Magyar gazdaságdiplomácia a kilencvenes években 156.

<http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

Pritz Pál, Sipos Balázs, Zeidler Miklós: Magyarország helye a 20. századi Európában, Magyar Történelmi Társulat 2002, 157 <http://mek.niif.hu/05300/05398/05398.pdf>

[HIPA - A koronavírus járvány ellenére is a sikeres működőtőke beruházások éve volt 2020](#)

<https://magyarnemzet.hu/gazdasag/2021/03/hazank-nepszeru-befektetesi-celpont>

Tőkés László : A külföldi közvetlentőke-befektetés hatása a magyar gazdaságra: küldő ország szerinti heterogenitás Külgazdaság, LXV. évf, 2021. szeptember – október (3-31)

https://epa.oszk.hu/04200/04259/00161/pdf/EPA04259_kulgaszasag_2021_09-10_003-031.pdf

<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210506/ezek-a-projektek-amelyek-alatamasztjak-a-magyar-gdp-novekedest-481428>

<https://novekedes.hu/interju/szeretnek-bennunket-az-amerikai-cegek>

Közgazdasági Szemle, LXII. ÉVF., 2015. MÁJUS 565–586. Online:

http://real.mtak.hu/23987/1/05_KalotayEltetoSass_Weiner_u.pdf

[Kik valójában a legnagyobb ázsiai befektetők Magyarországon? | G7 - Gazdasági sztorik érthetően](#) 2020. 10.23.

Kozma Ferenc: Külgazdasági stratégia. <https://mek.oszk.hu/08000/08094/pdf/kulgazd1.pdf>

https://atti.uni-miskolc.hu/segedanyagok/Kulturdiplomacia_UZS2023.pdf

A külföldi kulturális intézetek történetének rövid áttekintése

https://www.kulturpont.hu/content.php?hle_id=9598

<https://hu.usembassy.gov/hu/education-culture-hu/>

<https://debrecenbar.wordpress.com/2017/01/16/soft-power-puha-hatalom-puha-befolyasolas-puha-ero/>

[https://dolgozattar.uni-](https://dolgozattar.uni-bge.hu/8834/1/L/%C3%A9sty%C3%A1n%20M%C3%A1ria%20Kultur%C3%A1lis%20di)

[bge.hu/8834/1/L/%C3%A9sty%C3%A1n%20M%C3%A1ria%20Kultur%C3%A1lis%20di](https://dolgozattar.uni-bge.hu/8834/1/L/%C3%A9sty%C3%A1n%20M%C3%A1ria%20Kultur%C3%A1lis%20di)

[plom%C3%A1cia%20helye%20a%20glob%C3%A1lis%20kommunik%C3%A1ci%C3%B3ban%20%20%20Szakdolgozat%20K%C3%BCIkereskedelmi%20Kar%202016.pdf](#) 13-16

Simon Anholt TED interjú Online:

https://www.ted.com/talks/simon_anholt_which_country_does_the_most_good_for_the_world

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/705/1/Simon_Nagy_Lilla.pdf 49-52.

https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/08/7_2021_szemle_kulonszam_eck.pdf 83-87

<http://www.papp-vary.hu/markazas/>

Jogszabályok:

- 2016. évi LXXIII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról
- 223/2017. (VIII. 11.) Korm. rendelet a külképviseletek gazdálkodásának részletes szabályairól
- 1965. évi 22. törvényerejű rendelet a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről
- 2001. évi XLVI. törvény - konzuli tv és a 1987. évi XIII. törvény erejű rendelet – tiszteletbeli konzuli tisztvelőkre és az általuk vezetett konzuli képviseletekre vonatkozó rendelkezések valamint a 2/1995 (III.24.) KÜM rendelet a tiszteletbeli konzulok küldéséről és fogadásáról
- 172/2012.(VII.26.) Korm. rendelet a tartós külszolgálatról és az ideiglenes külföldi kiküldetéséről
- 1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről

5. függelék

Szerzői jogi nyilatkozat

Szerzői jogi nyilatkozat (szakdolgozathoz/diplomamunkához a Neptun-rendszer felületén)

Büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a benyújtott jelen szakdolgozat/diplomamunka saját szellemi tevékenységem eredménye, az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogokra vonatkozó jogszabályoknak megfelelően történt, a benne foglaltak más személyek jogszabályban rögzített jogait nem sértik.

Szerzői jogi nyilatkozat (szakdolgozathoz/diplomamunkához papír alapú)

Alulírott Puskás Annamária (NEPTUN-kód: ECW3M7) büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a „Külképviseltek szerepe Magyarország külgazdasági kapcsolatának alakításában” című, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem ÁNTK kormányzás és vezetés képzésén benyújtott jelen szakdolgozat / diplomamunka saját szellemi tevékenységem eredménye, az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogokra vonatkozó jogszabályoknak megfelelően történt, a benne foglaltak más személyek jogszabályban rögzített jogait nem sértik.

Budapest, 2023 év május hó 2 nap

Puskás Annamária

6. függelék
Felhasználási nyilatkozat

Felhasználási nyilatkozat
(szakdolgozathoz/diplomamunkához)

A hallgató neve:	Puskás Annamária
Kar:	NKE-ÁNTK
Oktatási szervezeti egység:	
Szak, szakirány:	kormányzás és vezetés
A dolgozat címe:	Külfélpviseletek szerepe Magyarország külgazdasági kapcsolatainak alakításában
A dolgozat elkészítésének éve:	2023

I.* Alulírott, mint a szakdolgozat/diplomamunka szerzője, a szerzői jog kizárólagos jogosultjaként

nem járulok hozzá,

hogy szakdolgozatom/diplomamunkám példányát más személyek tanulmányaik, kutatásaik során – a hivatkozási előírások betartásával – felhasználják.

„Hozzájárulok” válasz esetén a II. pont kitöltése kötelező.

II.* Alulírott, mint a szakdolgozat/diplomamunka szerzője, a szerzői jog kizárólagos jogosultjaként hozzájárulok, hogy a dolgozatom teljes szövegének elektronikus változatát a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár által működtetett egyetemi repozitórium nyilvánosan szolgáltatssa:

korlátlan hozzáféréssel (teljes nyilvánossággal az interneten elérhetően)*

korlátozott hozzáféréssel (korlátozott nyilvánossággal, egyetemi IP címről egyedi felhasználói azonosítóval)*

III.* Alulírott, mint a szakdolgozat/diplomamunka szerzője, a szerzői jog kizárólagos jogosultjaként **nem járulok hozzá,** hogy a dolgozatom teljes szövegét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár nyilvánosan szolgáltatssa.*

Budapest, 2023 év május hó 2 nap

Puskás Annamária